

UDK: 343.71(497.6)"2009/2013"
Pregledni naučni rad

KRIVIČNO DJELO TEŠKE KRAĐE – PET GODINA PRAKSE U OPĆINSKIM SUDOVIMA FEDERACIJE BOSNE I HERCEGOVINE*

Mr. Sunčica Hajdarović, viša asistentica

Pravni fakultet Univerziteta "Džemal Bijedić" u Mostaru

SAŽETAK

Autorica se u radu bavi aktuelnim pitanjima izvršenja krivičnog djela teške krađe čiji su izvršioci punoljetne osobe u Federaciji Bosne i Hercegovine, u periodu od 2009. do 2013. godine. U radu su izloženi neki osnovni pojmovi vezani za imovinski kriminal, zatim zakonska regulacija krivičnog djela teške krađe u zakonodavstvu Federacije Bosne i Hercegovine, te inkriminiranost krivičnog djela teške krađe u uporednom zakonodavstvu. Posebno su razrađene fenomenološke karakteristike krivičnog djela teške krađe s obzirom na punoljetne izvršioce u Federaciji Bosne i Hercegovine.

Ključne riječi: imovinski kriminal, teška krađa, fenomenologija

UVOD

Da bismo govorili o krivičnom djelu teška krađa, kao jednom od oblika imovinskih krivičnih djela, prvo trebamo dati definiciju imovine, a ona se najjednostavnije može odrediti kao ukupnost prava koja pripadaju jednoj osobi. Imovina podrazumijeva vlasništvo, i može biti pokretna i nepokretna.

Razvijanjem krivičnog prava kao posebne pravne grane, razvijao se i pojam krivičnog djela krađe i teške krađe. Već su stari rimljani dali definiciju krađe (*furtum*) opisavši je kao hotimično protupravno prisvajanje tuđe pokretne stvari, učinjeno iz koristoljublja. Ispočetka je krađa bila delikt civilnog prava, međutim, krajem rimske republike postale su učestale nasilničke krađe sa upotrebom oružja, pa je došlo do pojave *rapine* – razbojničke krađe, kao delikta javnog prava (*delicta publica*). I danas, baš kao i u rimskom periodu, namjera protupravnog prisvajanja imovinske koristi najčešće je praćena koristoljubljem, ali u okviru grupe krivičnih djela protiv imovine nalaze se i takva krivična djela koja karakteriše namjera izvršioca da drugome nanese neku štetu (kao što su prijevara, oštećenje tuđih stvari). Sva krivična djela protiv imovine vrše se sa direktnim umišljajem, te im je osnovna karakteristika pribavljanje protupravne imovinske koristi. U ta djela spadaju krađa, razbojništvo, prijevara, ucjena, utaja i dr. Kod izvjesnog broja krivičnih djela postoji samo namjera prisvajanja (*animus rem sibi habendi*), a ne i namjera pribavljanja imovinske koristi. Tako npr. kod krivičnog djela oduzimanje tuđe pokretnine učinilac ne ide za tim da pribavi imovinsku korist, već samo da stvar koju je oduzeo prisvoji. U nekim krivičnim zakonodavstvima koja su napustila tradicionalnu koncepciju krivičnog djela krađe, inkriminacija oduzimanja tuđe stvari ne postoji jer se za krađu ne zahtijeva namjera pribavljanja protupravne imovinske koristi, već samo namjera da se stvar protupravno prisvoji.¹

1 * Rad je nastao u okviru projekta “Stanje i kretanje krivičnog djela teške krađe čiji su počinioci punoljetne osobe u Federaciji Bosne i Hercegovine u periodu od 2009. do 2013. godine”, realizovanog u periodu 2015-2016. godina, kojeg je finansijski podržalo Federalno ministarstvo obrazovanja i nauke. Uz autoricu rada, u realizaciji projekta učestvovala su i dr. sc. Maja Čolaković, vanredna profesorica na Pravnom fakultetu Univerziteta “Džemal Bijedić” u Mostaru, i mr. Emina Hasanagić, viša asistentica na Pravnom

Predmet istraživanja ovog rada jeste da rasvijetli krivična djela teških krađa, kao jednog oblika imovinskih delikata, sa krivičnog pravnog i kriminološkog aspekta. U sklopu krivičnog pravnog aspekta težište će biti na krivičnom pravnoj dimenziji problematike ovog krivičnog djela, odnosno na zakonskoj regulativi krivičnog djela teške krađe u Bosni i Hercegovini (tačnije njenim entitetima), te u uporednom pravu (što uključuje komparativnu analizu sa domaćim krivičnim zakonodavstvom). Akcenat rada je postavljen na rezultate istraživanja krivičnih djela teških krađa izvršenih na teritoriji Federacije Bosne i Hercegovine (odnosno u njenim pojedinim kantonima)² u periodu od 01.01.2009. do 31.12.2013. godine. Dakle, obrađena su krivična djela teške krađe na jednom mikrolokalitetu čijom analizom su definisani specifični faktori, sociološki, ekonomski i urbani, te je na taj način omogućeno bolje razumijevanje profilakse ovih krivičnih djela. Na osnovu podataka dobivenih ovim istraživanjem rad će ukazati na fenomenološke i etiološke karakteristike krivičnih djela teške krađe, sa posebnim fokusom na oblik krivičnog djela (da li je riječ o krivičnom djelu teške krađe izvršenom obijanjem, provaljivanjem, savladavanjem većih prepreka, ili je djelo izvršeno na naročito opasan i drzak način, iskorištavanjem stanja nastalog požarom, poplavom, da li je ukradena stvar velike vrijednosti, ili ukradena stvar služi u vjerske svrhe, itd.), broj izvršilaca (pojedinaac ili grupa), da li je djelo dovršeno ili je ostalo u pokušaju, vrijeme izvršenja djela, objekat na kojem je izvršeno krivično djelo teške krađe, način i sredstvo izvršenja djela, vrijednost ukradenih stvari, te motive izvršioca.

fakultetu Univerziteta "Džemal Bijedić" u Mostaru

Babić, M., Marković, I., (2005.), *Krivično pravo Posebni dio*, Pravni fakultet – Centar za publikacije, Banja Luka, 222.

- 2 Autorica i saradnice su poslale dopise svim Općinskim sudovima u Federaciji Bosne i Hercegovine, u kojima su zatražile da im se omogući pristup pravosnažnim presudama koje se odnose na krivično djelo teške krađe prema Krivičnom zakonu Federacije BiH. Neki od sudova su udovoljili traženom zahtjevu, neki nisu bili u mogućnosti da udovolje zbog velike količine posla koji su trenutno imali, dok neki sudovi nisu nikako odgovorili na dopis. S obzirom na to, ovaj rad je zasnovan na kontrolnom uzorku od 400 pravosnažno presuđenih predmeta, te se na taj način pokušala dobiti slika o stanju izvršenja ove vrste imovinskih krivičnih djela.

Poseban osvrt je dat na učinioca krivičnog djela teške krađe, u smislu da li je riječ o povratniku (recidivistu), koje je životne dobi, kakvog je imovnog stanja, kojeg je zanimanja i da li je zaposlen.

Treći dio analize odnosi se na kaznenu politiku sudova u smislu koja vrsta sankcija se najčešće izriče učiniocima krivičnih djela teške krađe, i djelovanje efekta odvracanja drugih od izvršenja krivičnih djela, te da li je oštećeni upućen na parnični postupak kako bi ostvario prava koja mu pripadaju iz imovinskopravnog zahtjeva.

Polazeći od svega prethodno navedenog ovo istraživanje će biti usmjereno na nekoliko aspekata: prvo na pravni aspekt koji treba da prikaže efikasnost pravosuđa u suzbijanju kriminaliteta u svijetlu pozitivnih krivičnopravnih normi i aktualno primjenjenih sankcija, zatim na sociološki aspekt koji ima zadatak da prikaže utjecaj društvenih uslova, urbanih i drugih faktora na formiranje delikventne ličnosti, potom na psihološki aspekt koji treba da ispita strukturu ličnosti delikventa koji se bavi teškim krađama, te na kraju na kriminalistički aspekt koji se odnosi na načine i sredstva izvršenja krivičnog djela teške krađe.

1. CILJEVI I ZADACI ISTRAŽIVANJA

Da bismo potvrdili hipotezu da imovinski kriminal čini glavninu kriminaliteta u Federaciji Bosne i Hercegovine, te da krivično djelo teške krađe predstavlja jedan od najzastupljenijih oblika imovinskih delikata u Federaciji Bosne i Hercegovine, odnosno u njenim kantonima, izdvajamo sljedeće ciljeve rada:

- Teorijski i praktično predstaviti i objasniti krivično djelo teške krađe kao jedno od najzastupljenijih oblika imovinskih delikata;
- Sagledati i analizirati zakonsku regulative krivičnog djela teške krađe u uporednom pravu, te ih u objektivnoj analizi komparirati sa našim teorijskim i praktičnim standardima, kako bi se identificirali ključni problemi, sličnosti i razlike;
- Predstaviti bitne elemente koji se odnose na djelo i ličnost izvršioca; objektivne i subjektivne okolnosti koje dovode do izvršenja radnje ovog krivičnog djela;

Da bi se postigli prethodno navedeni ciljevi rada, potrebno je ostvariti sljedeće zadatke istraživanja:

- Analizirati načine izvršenja ovog krivičnog djela, tj. oblike u kojim se ovo djelo najčešće javlja
- Analizirati izvršioce krivičnih djela teške krađe (predstaviti tipologiju punoljetnih i maloljetnih izvršilaca ovog krivičnog djela)
- Poseban osvrt dati na kaznenu politiku sudova prilikom izricanja sankcija za učinioce krivičnih djela teške krađe
- Prikazati rezultate analize pravosnažnih presuda Općinskih sudova na području Federacije Bosne i Hercegovine u periodu od 01.01.2009. do 31.12.2013. godine

2. ZAKONSKA REGULACIJA KRIVIČNOG DJELA TEŠKE KRAĐE U KRIVIČNOM ZAKONODAVSTVU FEDERACIJE BIH – POSEBAN NAČIN IZVRŠENJA KAO OBJEKTIVNO OBILJEŽJE BIĆA KRIVIČNOG DJELA TEŠKE KRAĐE

Sa krivičnogpravnog stanovišta, krađa pokretne stvari se ne kvalifikuje u svakom slučaju na isti način, odnosno kao jedno te isto krivično djelo. U našem krivičnom zakonodavstvu razlikovanje obične krađe od teške krađe vrši se po različitim obilježjima koja predstavljaju zakonske elemente bića ovih djela. Naime, teška krađa pored osnovnih obilježja objektivnog i subjektivnog karaktera na osnovu kojih je izgrađen osnovni oblik krađe, sadrži dopunska (kvalifikatorna) obilježja. Za teže ili kvalificirane oblike krađe (teška krađa) su propisane strožije (veće ili teže) kazne u odnosu na osnovni oblik krađe.

Krađa je oduzimanje tuđe pokretne stvari s ciljem da njenim pribavljanjem učinilac za sebe ili drugog pribavi protupravnu imovinsku korist. Ako je izvršenje krađe praćeno nekim drugim, posebnim okolnostima, kao što su veća ili manja vrijednost stvari koja je predmet krađe, način na koji se krađa vrši, okolnosti pod kojima se vrši, vrijeme izvršenja djela i drugo, onda možemo reći da se radi o teškoj krađi. Prema tome, obična krađa je ono oduzimanje tuđe pokretne stvari u

namjeri pribavljanja za sebe ili drugog protupravne imovinske koristi, koje nije praćeno nekom posebnom okolnošću koja utječe da se djelo kvalifikuje kao teška krađa.

U članu 287. KZ-a FBiH predviđeni su oblici teške krađe koji su kvalifikovani posebnim načinom izvršenja krivičnog djela krađe, vremenom izvršenja djela, posebnom opasnošću učinioca i vrijednošću ukradenih stvari. U zakonu su predviđene četiri grupe kvalifikatornih okolnosti uslijed kojih obična krađa prerasta u tešku krađu. Prva grupa tih okolnosti predviđena je u odredbama stava 1. tačke a, b, c i d, druga u odredbama stava 2. tačke a, b i c, treća u odredbi stava 3., a četvrta u odredbi stava 4. ovog člana.

Prema odredbi stava 1. tačka a) kvalifikatorna okolnost koja običnu krađu čini teškom jeste kada je krađa izvršena obijanjem, provaljivanjem ili savladavanjem većih prepreka da se dođe do stvari iz zatvorenih zgrada, soba, blagajni, ormara ili drugih zatvorenih prostorija ili prostora. Kod ovog oblika teške krađe kvalifikatorna okolnost sastoji se od dva elementa postavljena kumulativno: a) oduzimanje tuđe pokretne stvari vrši se iz zatvorenog prostora i b) to se čini obijanjem, provaljivanjem tih prostora ili savladavanjem veće prepreke da se dođe do stvari u tom zatvorenom prostoru.

Zakonodavac određuje zatvoreni prostor kao zatvorene zgrade, sobe, blagajne, ormare ili druge zatvorene prostore. Iz same zakonske formulacije jasno proizilazi da zatvorene zgrade, sobe, blagajne i ormari predstavljaju samo najčešće zatvorene prostore ali ne i sve zatvorene prostore. S tim u vezi postavlja se pitanje definisanja pojma zatvorenog prostora.

Pod zatvorenim prostorom podrazumijeva se svaki prostor u koji se ne može ući bez prethodnog uklanjanja prepreka koje su postavljene u cilju sprječavanja neovlaštenog prodiranja u taj prostor. U teoriji se zatvoreni prostor u krivičnopravnom smislu određuje kao prostor koji je u vrijeme izvršenja krađe zatvoren na takav način da se jasno vidi namjera korisnika prostora da određeni prostor učini zatvorenim tako da se u ovaj prostor uopće ne može ući bez obijanja ili provaljivanja, odnosno da je zatvoren tako da se u njega može ući samo na određenom mjestu na redovan i uobičajen način. Zatvorenim prostorom smatra se ne samo onaj prostor kod koga su

mjesta namijenjena za ulaz zatvorena spravama za zatvaranje (katalanci, brave, ključaonice) ili su mjesta namijenjena za ulaz zacementirana, zakovana, zapečaćena, zaplombirana i sl., već se zatvorenim smatra i onaj prostor koji je zatvoren ali tako da postoji mogućnost redovnog i uobičajenog ulaženja ili pristup prostoru na mjestima i na način predviđen za ulaženje ili za pristup.³ Pored ovih zatvorenih prostorija, to mogu biti još i drugi zatvoreni prostori, nepokretni i pokretni, kao što su: ograđeno zemljište, pretinci, koferi, automobili, sanduci. Prostor treba da je zatvoren sa svih strana i na način koji ukazuje na namjeru vlasnika ili posjednika tog prostora da ga učini zatvorenim tako da se u taj prostor ne može ući, osim savladavanjem postavljenih prepreka odnosno obijanjem ili provaljivanjem. Prema tome, ako su vrata zaključana ali se ključ nalazi u bravi ili su samo pritvorena, neće se raditi o zatvorenom prostoru. Neće se raditi o zatvorenom prostoru ni onda ako su prepreke postavljene samo radi simboličnog karaktera (npr. niske ograde na njivi ili bašči kao prepreke za stoku ili divljač; rijetko postavljena ograda koja omogućava provlačenje; kartonska kutija vezana kanapom; table sa oznakom da je ulaz ili prolaz „strogo zabranjen“, itd.). Dakle, neophodno je da se radi o ozbiljnim preprekama i da je za njihovo uklanjanje potrebno određeno djelovanje učinioca. Veličina prostora nema značaja u određivanju pojma zatvorenog prostora. Sporno je da li se kao zatvoren prostor mogu tretirati i prizemne zgrade čiji su otvori na koje se redovno ulazi (vrata, glavni ulaz) zatvoreni, ali su otvoreni prizemni prozori ili sporedni ulazi. Prema jednom shvatanju ovakve prostore treba tretirati zatvorenim, jer je irelevantno da li su zatvoreni ili otvoreni i ostali otvori koji nisu namijenjeni za ulaz u taj prostor. Uvlačenje kroz prozor, makar i otvoren, prema ovom shvatanju predstavlja provaljivanje kada je povezano sa izvjesnim naporom koji ukazuje na pojačanu zločinačku energiju. Smislu krivičnog djela provalne krađe više odgovara drugo shvatanje, prema kojem se o zatvorenom prostoru može raditi samo onda kada se u njega može ući savladavanjem ili uklanjanjem određenih prepreka. Ispoljavanje određene upornosti ili volje učinioca, samo po sebi ne može zasnovati tešku krađu, jer je taj elemenat prisutan i kod svake

3 Trešnjev A., (1995.), Teška krađa u teoriji i praksi, Intermex, Beograd, 81.

obične krađe. Stoga treba dati prednost shvatanju prema kojem se prije navedeni slučajevi ne smatraju zatvorenim prostorom.⁴

Pod obijanjem se podrazumijeva nasilno otvaranje zatvorenih prostorija.⁵ Obijanje je nasilno uklanjanje prepreka koje se nalaze na mjestima za ulaznje u zatvoren prostor ili otvaranje zatvorenog prostora uništavanjem ili oštećenjem uređaja za zatvaranje (npr. razbijanje brave na kasi, katanca na sanduku). Kod obijanja uglavnom se radi o manjim zatvorenim prostorima koji su namijenjeni za čuvanje stvari, kao što su kase, ormari, sanduci, koferi itd. Obijanje može biti izvršeno i poslije izvršenog oduzimanja, odnosno i izvan mjesta izvršenja same krađe, u svim onim slučajevima u kojima je učinilac ukrao ne samo stvar koju je želio već i zatvoreni prostor u kojem se ona nalazi, da bi naknadno izvršio nasilno otvaranje (npr. pokretne kase). Obijanje se može odnositi i na veće zatvorene prostore gdje ulaze i borave ljudi (obijanje brava na vratima kuće ili stana).⁶ Kad govorimo o obijanju, kao načinu izvršenja teške krađe, onda je pravno irelevantno o kakvom se intenzitetu sile radi. Bitno je da je sila takvog karaktera da za posljedicu ima uništavanje prepreke na koju se djeluje silom. Pojedini autori misle da se obijanje može izvršiti samo upotrebom fizičke sile. Ovakav stav trpi kritiku, budući da pod silom treba podrazumijevati svaku silu kako fizičku, tako i druge oblike sile, kao što su mehanička, motorna, električna, magnetna, vodena sila kao i svi drugi vidovi sile koji su podobni da u konkretnom slučaju unište prepreku. Ograničavanje radnje obijanja na fizičku silu ili fizičku snagu neopravdano sužava sam pojam obijanja, pa tako, ako bi se prihvatio ovaj stav, ne bi se moglo podvesti pod radnju obijanja ulaženje buldožerom u zatvoreni prostor, ili uništenje alarmnog uređaja kojim je osiguran stan.

Djelomično ili potpuno uništenje prepreke predstavlja takvo uništenje prepreke koje dovodi do mogućnosti da se u zatvoreni prostor uđe ili da se zatvoreni prostor otvori. Pod djelomičnim uništenjem prepreke treba podrazumijevati i oštećenje prepreke koje za posljedicu ima mogućnost ulaženja ili otvaranja prepreke. Upravo je ovaj ele-

4 Babić M., Marković I., op. cit., 229.

5 Tomić Z., (2007.), Krivično pravo II Posebni dio, Pravni fakulteta Univerziteta u Sarajevu, Sarajevo, 247.

6 Babić M., Marković I., op.cit., 229.

menat taj prema kojem se vrši razlika u spoljnoj manifestaciji između radnje obijanja i provaljivanja. Naime, ukoliko je predmet na koji se djelovalo silom djelomično ili potpuno uništen, postojat će radnja obijanja, dok ukoliko nije postojat će radnja provaljivanja. Ovo zbog toga što je i u radnji provaljivanja moguća upotreba sile, ali se kod provaljivanja radi o sili takvog intenziteta koja nema za posljedicu uništenje ili oštećenje predmeta na koji se djeluje silom.⁷

Pod provaljivanjem se podrazumijeva uklanjanje prepreka koje stoje na putu pri prodiranju u tuđi zatvoreni prostor koje se čini protiv volje vlasnika ili posjednika. U provaljivanje spada i uvlačenje kroz neki otvor, prebacivanje preko zida, uskakanje kroz otvoreni prozor, iako u ovim slučajevima nema uklanjanja prepreka.⁸ O pojmu provaljivanja u teoriji postoje različita shvatanja, a i sudska praksa u tom pogledu nije jedinstvena. Prema jednim kod provaljivanja nema nasilnog djelovanja na prepreke, prema drugima i provaljivanje je nasilno ulaženje u zatvorene prostore, ali bez oštećenja ili uništavanja prepreka. Ovo drugo shvatanje više odgovara samom logičkom pojmu provaljivanja, koje samo po sebi implicira i elemenat nasilnog uklanjanja prepreka, pa i povredu njihove supstance, ali se ono u suštini razlikuje od obijanja u karakteru same radnje ulaženja u zatvoren prostor. Kod obijanja se radi o uklanjanju prepreka u vidu naprava za zatvaranje (brava, katanaca), dok se kod provaljivanja radi o uklanjanju prepreka drugog karaktera, odnosno o ulaženju u zatvoreni prostor na drugi način. To može biti i nasilnim uklanjanjem prepreka i njihovom povredom (razbijanjem prozorskog stakla, pravljenjem otvora na zidu, krovu i sl.). ali ono obuhvata i druge (neuobičajene) načine ulaženja u zatvoreni prostor, kao što su: preskakanje preko ograde (prema sudskoj praksi visoke ne manje od dva metra); uvlačenje kroz otvoren prozor, ali samo ono koje je povezano sa penjanjem ili silaženjem u zatvoreni prostor; uvlačenjem kroz druge otvore (npr. dimnjake); izvlačenjem predmeta kroz postojeće otvore bez ulaženja u zatvoren prostor; pomoću posebnih naprava (kuka, štapova, konopca), ali se neće raditi o provalnoj krađi ako je stvar bila na dohvat ruke i učinilac je kroz postojeći

7 Trešnjev A., op.cit., 89.

8 Tomić Z., op.cit., 247.

otvor bez posebnih napora stvar dohvatio; upotreba lažnog ključa ili pravog ključa do kojeg se došlo na neovlašten način i dr. Kod provajivanja nije toliko bitna upotreba sile ni uklanjanje naročito velikih prepreka, koliko veliki intenzitet njegove zločinačke volje ispoljen kroz način uklanjanja prepreka da bi ušao u zatvoren prostor.⁹

Prema odredbi stava 1. tačka b) člana 287. KZ FBiH, teška krađa postoji u slučaju kada je obična krađa izvršena na naročito opasan ili naročito drzak način. Radi se o obliku teške krađe koja po stepenu stvorene opasnosti i ispoljene drskosti ili rizika koje učinilac unosi u izvršenje djela znatno prelazi učiniočevu bezobzirnost i drskost koja se redovno ispoljava pri vršenju krađe.

Naročito opasan način postoji u slučaju kada učinilac pri izvršenju krađe upotrijebi takav način ili takvo sredstvo kojima dovodi u opasnost živote ljudi ili imovinu, kao što je npr. korištenje eksploziva.¹⁰ Pri tome se za obijanje vrata, zidova ili kasa, na primjer, može koristiti eksploziv ili kad se elektriziraju ulazna vrata da bi se spriječio ulazak u prostoriju za vrijeme vršenja krađe. Ovo djelo postoji i kada su predmet krađe opasne stvari: oružje, otrovi, zapaljive, rasprskavajuće, ionizirajuće ili slične materije ili opasne domaće ili divlje životinje (pas, bik, konj, zmija i sl.).¹¹ Dakle, ova opasnost može da proizilazi ili iz sredstva koje se koristi pri izvršenju krađe, ili iz samog objekta krađe. Naročito opasan način jedni shvataju kao visok stepen opasnosti za život ili tijelo ili imovinu, dok drugi naročito opasan način izvršenja krađe shvataju kao onaj način po kojem je mogućnost štetne posljedice vrlo velika, veća od prosječne, normalne. Čim je sigurnost učinioca, da neće biti otkriven veća, tim je i način učinjenja opasniji. Prvo stajalište čini se uvjerljivijim.¹² Posebno pitanje koje se postavlja u vezi sa ovim načinom izvršenja krađe jeste da li postoji ovaj vid krađe ukoliko se krađu tzv. opasne stvari kao što su otrov, zapaljiva sredstva, radio-aktivni materijal, eksploziv i slično. Kako je naročita opasnost pravni

9 Babić M., Marković I., op.cit., 230.

10 Tomić Z., op. cit., 247.

11 Petrović B., Jovašević D. (2005.), Krivično pravo II (Krivično pravo posebni dio), Pravni fakultet Univerziteta u Sarajevu, Sarajevo, 247.

12 Horvatić Ž., Šeparović Z. (1999.), Kazнено pravo (posebni dio), Masmedia, Zagreb, 269.

standard, to i ovdje, u svakom konkretnom slučaju moramo cijeniti da li postoji naročita opasnost ili ne. Krađa radiokativnih materija i slično, ukoliko je izvršena tako da se prilikom rukovanja ovim materijama u potpunosti ostvaruju svi standardi za rukovanje takvim materijama, neće predstavljati krađu izvršenu na naročito opasan način zato što u tom slučaju nije stvorena nikakva opasnost po život ili tijelo ljudi ili imovine. Međutim, nestručno rukovanje moglo bi da dovede u opasnost život i tijelo ljudi ili imovine, pa samim tim bi ovakva krađa imala sve elemente krađe na naročito opasan način.

Za postojanje ovog krivičnog djela dovoljno je da je stvorena apstraktna opasnost za život ili tijelo ljudi ili imovine. Pravno je irelevantno da li je na ovaj način učinilac doveo u opasnost i sebe. Neće postojati ovo krivično djelo ukoliko učinilac dovede u opasnost napadni objekat, odnosno ukoliko krađu izvrši na taj način da dovede u opasnost uništenje stvari koju želi da oduzme. U konkretnom slučaju ne bi se pojavila apstraktna opasnost za život ljudi i imovinu, pa samim tim ni naročita opasnost kao kvalificirani oblik krivičnog djela.¹³ Svaka krađa u sebi, dakle, ne sadrži opasnost.

Krađa izvršena na naročito drzak način postoji u slučaju kada učinilac pri izvršenju djela ispolji drskost koja po svom intenzitetu prelazi uobičajenu granicu drskosti koja prati izvršenje ovog krivičnog djela. To je način koji ukazuje na posebnu spremnost učinioca da uz veliki rizik izvrši krađu ili da krađu izvrši u okolnostima kada se to najmanje moglo očekivati.¹⁴ Svaka krađa u sebi sadrži izvjesne elemente drskosti. Pod pojmom naročite drskosti podrazumijeva se ona krađa kod koje učinilac ispoljava drskost u znatno većem stepenu od onog koji obično prati izvršenje krađe, tako da je krađa koju je on izvršio pod takvim posebnim okolnostima zbog kojih se postupanje učinioca mora okarakterisati kao naročito drsko.¹⁵ Ovaj vid krađe po

13 Tako npr., ukoliko učinilac u želji da ukrade neku životinju koristi omamljujuća sredstva da bi je omamio, pa ne znajući da rukuje omamljujućim sredstvima stavi veću količinu omamljujućeg sredstva i dovede u opasnost život te životinje, ne bi se radilo o krađi na naročito opasan način. Trešnjev A., op. cit., 131.

14 Tomić Z., op. cit., 247.

15 Simić I., Petrović M., (2004.), Krivični zakon Republike Srbije – praktična primena, Beograd, 184.

intenzitetu upornosti, odlučnosti i bezobzirnosti vidno prevazilazi subjektivne momente koji su inače prisutni pri vršenju krađe. Ovo proizilazi iz atributa „naročito“. Za razliku od naročito opasne krađe, slučajevi izvršenja ove krađe su mnogo češći. U sudskoj praksi kao primjeri ove krađe najčešće se ističu: krađa novčanika ili sata istrgnućem iz ruke; krađa novca iz registarske kase koju je kasirka otvorila da bi platila kupljenu robu; oduzimanje novca od oštećene za vrijeme trajanja spolnog odnosa; skidanje cipela za vrijeme spavanja na javnom mjestu; krađa kofera u kupeu pred ostalim putnicima a u odsustvu oštećenog, pred polazak voza; uskakivanje u kamione ili vagone za vrijeme vožnje i izbacivanje stvari; otimanje tašne iz ruku u prisustvu većeg broja lica, i sl. Može se, dakle, zaključiti da se radi o krađi koja se vrši najviše u obliku otimanja (tzv. otimačina), te iskorištavanjem situacije u kojoj se nalazi oštećeni. Ova krađa vrši se na način koji se nije mogao očekivati, na način koji iznenađuje i koji ukazuje na posebnu hrabrost, odlučnost i spremnost učinioca da se izloži velikom riziku.

Prema odredbi stava 1. tačka c) člana 287. KZ FBiH, teška krađa postoji u slučaju kada je obična krađa izvršena iskorištavanjem stanja nastalog požarom, poplavom, potresom ili drugom nesrećom. Opisana stanja su objektivna i ne ovise o učiniocu ni žrtvi delikta. Mada je kod ovog kvalificiranog oblika teške krađe riječ o objektivnim okolnostima, one ipak odražavaju jednu subjektivnu okolnost – bezobzirnost učinioca koji koristi tešku situaciju da bi vršio djelo.¹⁶ Krivično djelo se vrši za vrijeme nastalih stanja ili neposredno nakon njih. U „drugu nesreću“ u prvom redu treba uvrstiti rat, ratno stanje i njegove posljedice (napuštanje spaljenih i uništenih domova, odlazak u prognanstvo i izbjeglištvo uz ostavljanje vlastite imovine s namjerom povratka).¹⁷ Dakle, radi se o takvim stanjima i događajima koji ljudima ugrožavaju život, zdravlje, tjelesni integritet i imovinu tako da uslijed toga doživljavaju strah, bol, uzbuđenja, i osjećanja drame i tragedije. Krađa u takvim uvjetima ljudskog straha i dramatične borbe za opstanak nosi u

16 Lazarević Lj. (1981.), Krivično pravo posebni dio, Savremena administracija, Beograd, 541.

17 Bačić F., Pavlović Š. (2001.), Kazneno pravo – posebni dio, 1. izdanje, Informator, Zagreb, 218.

sebi karakter teške gramzivosti i bezdušnosti učinioca.¹⁸ Ovakav stav, međutim, trpi kritiku, jer je nesporno da ljudi u situacijama kao što su požar, poplava, doživljavaju uzbuđenost, osjećanje drame i tragedije. Međutim, krivično djelo teške krađe spada u krivična djela protiv imovine. Objekat napada kod ovog krivičnog djela je imovina, tako da je prihvatljiviji stav da je *ratio legis* za propisivanje ovog vida teške krađe neadekvatna mogućnost zaštite te imovine, nego da se radi o teškoj gramzivosti i bezobzirnosti učinioca.

Požar, poplava ili slična nesreća moraju da budu takvog karaktera da mogu da privuku pažnju ljudi u sprječavanju širenja nesreće, odnosno uklanjanju posljedica, tako da neće postojati ovo krivično djelo ukoliko se radi o manjem obimu, koji se i čašom vode može ugasiti. Da bi, dakle, postojalo ovo krivično djelo potrebno je da postoji zauzetost ljudi oko gašenja požara, odnosno otklanjanja posljedica. Krađa ne mora da bude izvršena na samom mjestu požara, ali mora biti u uskoj vezi sa samim požarom, odnosno sličnom nesrećom. Postojat će ovo krivično djelo ukoliko ljudi napuste kuću da bi gasili požar (spriječili njegovo širenje) u komšiluku, što učinilac iskoristi i uđe u praznu i nezaključanu kuću i izvrši krađu. Međutim, neće postojati ovo krivično djelo ukoliko učinilac iz kuće vatrogasca ukrade neke stvari, a vatrogasac živi daleko od samog mjesta požara. Zato što je gašenje požara vatrogascu redovna radna obaveza pa on mora da obezbijedi sisteme zaštite svoje imovine kad odlazi na rad, tako da u ovoj situaciji postojanje požara nije ni u kakvoj vezi sa samom krađom, te neće postojati teška krađa.

Ovo krivično djelo može se izvršiti samo u određeno vrijeme – za vrijeme požara, poplave ili slične nesreće. Drugim riječima, to znači da se ovo krivično djelo može izvršiti samo od momenta izbijanja požara, nastupanja poplave odnosno slične nesreće, a neće postojati djelo ukoliko je izvršeno prije nastupanja nesreće, npr. za vrijeme dok nailazi bujica, ili prije samog nastupanja zemljotresa. I u ovom slučaju postoje opće pometnje, zauzetost ljudi neposredno predstojećom katastrofom. Tako da bi i ove situacije trebalo uzeti u obzir prilikom inkriminacije ovog vida teške krađe.

18 Petrović B., Jovašević D., op. cit., 248.

Prema odredbi stava 1. tačka d), teška krađa je krađa izvršena iskorištavanjem bespomoćnosti ili drugog naročito teškog stanja druge osobe, i ta stanja su kvalifikatorna okolnost ovog oblika djela. Radi se o stanjima u kojima se nalazi pasivni subjekt krađe, uslijed kojih taj subjekt nema fizičke ili psihičke mogućnosti da spriječi izvršenje djela, odnosno uslijed kojih je nesposoban za odbranu svojih stvari odnosno imovine. Takav slučaj bi bio npr. kada bi učinilac iskoristio saobraćajni udes i iz automobila žrtve ukrao neku stvar. Umišljajem učinioca mora biti obuhvaćena i svijest o stanju bespomoćnosti ili drugom osobito teškom stanju druge osobe tj. žrtve, odnosno svijest da se djelo izvršava upravo iskorištavanjem tog stanja, odnosno kvalifikatorne okolnosti.¹⁹

Ovaj oblik teške krađe karakterišu dvije okolnosti: bespomoćnost (nemoć) i drugo teško stanje (nevolja) druge osobe.

Krađa iskorištavanjem bespomoćnosti druge osobe postoji onda kada pasivni subjekt uslijed teške bolesti: paraliza, visoka temperatura, distrofija ili uslijed teških povreda, ili pak starosti, nije u mogućnosti da štiti svoja prava, dobra i interese.²⁰ Razlika između krađe na naročito drzak način i krađe iskorištavanjem bespomoćnosti drugog lica, leži u tome što se u ovom slučaju radi o iskorištavanju sposobnosti za budnost koja je rezultat nenormalnog duševnog ili zdravstvenog stanja nekog lica, dok se kod teške krađe na naročito drzak način radi o iskorištavanju sposobnosti za budnost zbog određenih trenutnih psihičkih stanja (kao što su zaprepaštenost, iznenađenost i slično), koja se ne mogu smatrati nenormalnim.²¹

Krađa korištenjem drugog naročito teškog stanja druge osobe postoji kada je djelo učinjeno u vrijeme kada je pasivni subjekt u teškoj psihološkoj situaciji npr.: za vrijeme prometne nesreće, bolesti nekog člana porodice, smrti bliske osobe, gubitka zaposlenja uslijed čega nije u mogućnosti da zaštiti svoja dobra, vrijednosti, prava i interese.²² Naročito teško stanje druge osobe ne može se tumačiti usko: doista mora

19 Tomić Z., op. cit., 247 – 248.

20 Bačić F., Šeparović Z. (1997.), Krivično pravo Posebni dio, Informator, Zagreb, 263.

21 Atanacković D. (1981.), Krivično pravo – posebni deo, Beograd, 467.

22 Petrović B, Jovašević D., op. cit., 248.

biti ozbiljno stanje kao što je kritično stanje zdravlja, izgladnjelosti, bespomoćnosti pred elementarnim nepogodama ili sl.²³

Učinilac svih oblika djela iz stava 1. člana 287. KZ-a FBiH može biti svaka osoba. Za krivičnu odgovornost potreban je umišljaj, kojim je obuhvaćena i svijest o posebnom načinu učinjenja djela ili svijest o posebnim okolnostima pod kojima je djelo učinjeno. Za sve navedene oblike teške krađe u KZ-u FBiH predviđena je kazna zatvora u trajanju od šest mjeseci do pet godina.

Prema odredbi stava 2. tačka a), teška krađa postoji ako je ukradena stvar velike vrijednosti, a učinilac je postupao s ciljem pribavljanja imovinske koristi takve vrijednosti. Kvalifikatornu okolnost u ovom slučaju čine vrijednost ukradene stvari i cilj da se prisvoji stvar upravo te vrijednosti. Zakonodavac nije odredio šta je to što se podrazumijeva pod pojmom „stvar velike vrijednosti“, tako da to utvrđuju sudovi u svakom konkretnom slučaju. Prema pravnom shvatanju krivičnog odjeljenja Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine, zakonsko obilježje „stvar velike vrijednosti“ kod ovog oblika djela postoji kad vrijednost ukradene stvari prelazi 15.000, 00 KM. Umišljajem učinioca mora biti obuhvaćena i ova kvalifikatorna okolnost.²⁴

Prema odredbi stava 2. tačka b), teška krađa postoji ako ukradena stvar služi u vjerske svrhe ili je stvar ukradena iz vjerske ili druge zgrade ili prostorije koja služi za vjerske obrede. Kvalifikatornu okolnost za ovaj oblik teške krađe čine priroda, odnosno namjena ukradenih stvari, kao i mjesto iz kojeg su stvari oduzete. Koja je to stvar koja služi u vjerske svrhe je faktičko pitanje koje sud rješava u svakom konkretnom slučaju. To su uglavnom vrijedni kaleži, križevi, slike s vjerskim motivima, skulpture, skupocjeni tepisi i lusteri u džamijama. Kvalifikatorne okolnosti za ovaj oblik teške krađe moraju biti obuhvaćene umišljajem učinioca.

Prema odredbi stava 2. tačka c), teška krađa postoji ako je ukradeno kulturno dobro ili stvar od posebnog naučnog, umjetničkog, historijskog ili tehničkog značaja ili se nalazi u javnoj zbirci, zaštićenoj privatnoj zbirci ili je izložena za javnost. Ovim pojavnim oblikom teš-

23 Bačić F., Šeparović Z., op. cit., 263.

24 Tomić Z., op. cit., 248.

ke krađe štite se različita pokretna kulturna dobra: zbirke predmeta u muzejima, galerijama, bibliotekama i drugim ustanovama, te i kod fizičkih osoba, crkveni inventar i predmeti, arhivska građa, zapisi, dokumenti, pisma i rukopisi, filmovi, arheološki nalazi, antologijska djela likovnih i primjenjenih umjetnosti i dizajna, etnografski predmeti, stare i rijetke knjige, novac (vrijedni numizmatički primjerci), vrijednosni papiri, poštanske marke, staro i trofejno oružje, itd. *Ratio* inkriminacije je zaštita kulturnog naslijeđa i kulturne baštine, pod kojom podrazumijevamo i arheološku građu jednog naroda.²⁵ Kvalifikatorne okolnosti koje ovaj oblik krađe čine teškom krađom su vrsta ukradene stvari, njen značaj, kao i mjesto odakle je stvar ukradena. Ove okolnosti moraju biti obuhvaćene sviješću učinioca, dakle za krivičnu odgovornost potreban je umišljaj, kojim je obuhvaćena svijest o naznačenim kvalifikatornim okolnostima.

I za ove oblike teške krađe propisana je kazna zatvora od šest mjeseci do pet godina.

Odredbom stava 3. člana 287. KZ-a FBiH propisan je i lakši oblik krivičnog djela teške krađe. Taj oblik postoji u slučajevima kada je ukradena stvar male vrijednosti, a učinilac je postupao sa ciljem pribavljanja imovinske koristi takve male vrijednosti, s tim da je sama krađa izvršena na način i pod okolnostima koje običnu krađu i inače čine teškom krađom. U ovom slučaju namjera učinioca jeste da pribavi stvar male imovinske vrijednosti, i ta njegova namjera treba da proizilazi iz njegovog umišljaja. Učinilac mora biti svjestan stvarne vrijednosti ukradene stvari i da baš hoće da ukrade tu stvar takve vrijednosti. Okolnosti koje ovaj vid krađe čine naročito teškom su način izvršenja krađe (obijanje, provaljivanje ili drugo savladavanje većih prepreka), ili je to učinjeno na naročito opasan ili naročito drzak način, ili je to učinjeno iskorištavanjem stanja neke nesreće, ili iskorištavanjem stanja bespomoćnosti, ili nekog drugog naročito teškog stanja druge osobe. S obzirom na mjesto izvršenja djela i prirodu i svrhu ukradene stvari ovaj oblik djela će postojati ako ukradena stvar služi u vjerske svrhe ili je stvar ukradena iz vjerske ili druge zgrade ili prostorije koja služi za vjerske obrede, ili ako je ukradeno kulturno dobro

25 Bačić F., Šeparović Z., op. cit., 219.

ili stvar od naročito naučnog, umjetničkog, historijskog ili tehničkog značaja ili se ukradena stvar nalazila u javnoj zbirci, zaštićenoj privatnoj zbirci ili je izložena za javnost. Za ovaj lakši oblik teške krađe propisana je novčana kazna ili kazna zatvora do tri godine.

Prema odredbi stava 4. člana 287. KZ-a FBiH teška krađa postoji ako je krađa izvršena u sastavu grupe ljudi ili ako je učinilac pri sebi imao kakvo oružje ili opasno oruđe radi počinjenja djela.

Kada govorimo o grupi ljudi, to podrazumijeva učešće najmanje tri osobe koje su se prethodno dogovorile da izvrše krađu. Ove su osobe povezane radi trajnog, ponovljenog ili povremenog činjenja krađe. Za postojanje djela je bitno da svaka osoba u sastavu grupe učestvuje u činjenju ili pokušaju bar jednog krivičnog djela koje je obuhvaćeno planom zločinačke grupe.²⁶ Da bi osobe u sastavu grupe izvršile tešku krađu potrebno je da između njih postoji dogovor. Pod dogovorom ne treba smatrati samo dogovor koji precizno određuje koja će se tačno krađa vršiti, sa tačno određenim načinom, vremenom, i predmetom izvršenja. Dovoljan je i načelni dogovor da će se izvršiti određena krađa. Krađa ili krađe koje proizilaze iz dogovora, ako ne moraju biti tačno određene moraju biti odredive. Neće postojati ovaj oblik teške krađe ukoliko se više lica načelno dogovori da će izvršiti krađu bez naznačenja nijedne druge bliže odrednice o kakvoj krađi je riječ. U ovom slučaju dogovor koji se bazira na apstraktnom dogovaranju za vršenje krađe nema takav kvalitet na osnovu kojeg bi se moglo zaključiti da se radi o udruživanju, te stoga nema ni elementa ovog krivičnog djela. Zato ne možemo govoriti o bilo kakvom dogovoru, već samo o onom koji ima kvalitet na osnovu kojeg se može zaključiti da se radi o udruživanju.

Kada govorimo o opasnom oruđu onda prvo moramo krenuti od njegove definicije, a ono se najlakše može definisati kao predmet koji je proizvod ljudskog rada i čija osnovna namjena nije napad ili odbrana. Oruđe mora da bude opasno, jer u suprotnom neće biti krivičnog djela teške krađe ukoliko je okrivljeni pri sebi imao neko oruđe koje nije opasno, pa makar i da je htio da ga upotrijebi za napad ili odbra-

26 Petrović B., Jovašević D., op. cit., 249.

nu.²⁷ Kao opasno oruđe ima se smatrati ono oruđe kojim se s obzirom na njegove objektivne karakteristike bez obzira na način upotrebe može da nanese veća povreda tijela.²⁸

3. FENOMENOLOŠKE KARAKTERISTIKE KRIVIČNOG DJELA TEŠKE KRAĐE S OBZIROM NA PUNOLJETNE IZVRŠIOCE DJELA

Krivično pravo kao grana zakonodavstva jedne zemlje bavi se određivanjem krivičnih djela i krivičnih sankcija kao i osnova i uvjeta za krivičnu odgovornost i primjenu krivičnih sankcija prema učinocima takvih djela. Krivično djelo teške krađe kao kriminološka pojava u ovom radu, istraženo je putem krađe kao pojedinačnog slučaja koji obuhvata sve elemente koji prate ličnost izvršioca, proučavanje objektivnih i subjektivnih okolnosti i uslova koji su omogućili izvođenje deliktne radnje. Da bismo govorili o kriminološkim aspektima krivičnog djela teške krađe, prvo trebamo napomenuti da se kriminologija, kao nauka, dijeli na kriminalnu fenomenologiju i kriminalnu etiologiju, te s obzirom na tu podjelu i posmatrati krivično djelo teške krađe u analiziranom periodu. Kriminalna fenomenologija se bavi pojavnim oblicima, strukturom, strukturnim promjenama i dinamikom kriminaliteta, kao i socijalno – individualnim svojstvima izvršioca. Utvrđivanje i istraživanje krađa, odnosno teških krađa kao kriminološke pojave sastoji se iz utvrđivanja onih elemenata kroz koje se ispoljavaju faktori koji ga uslovljavaju. U sklopu razmatranja krivičnog djela teške krađe sa kriminološkog aspekta u ovom radu je obrađena fenomenologija teških krađa izvršenih u periodu od 01.01.2009. do 31.12.2013. godine na području Federacije Bosne i Hercegovine (tačnije u pojedinim kantonima FBiH). U sklopu ovog razmatranja obrađena je i etiologija krivičnog djela teške krađe, posebno analizirajući iz kojih razloga i motiva su vršena. Izvor podataka bile su pravosnažne presude pojedinih Općinskih sudova u Federaciji Bosne i Hercegovine.

27 Tako neće biti ispunjen ovaj uslov ukoliko izvršilac sa sobom nosi sunder, balon, zvečku ili slično.

28 Trešnjev A., op. cit., 147.

Fenomenologija i etiologija krivičnog djela teške krađe obuhvata sljedeće podatke:

A. Podaci o krivičnom djelu

1. Vrsta kvalifikatorne okolnosti
2. Način i sredstvo izvršenja
3. Objekat izvršenja
4. Vrijeme učinjenja (dan ili noć)
5. Vrsta ukradenih stvari
6. Vrijednost ukradenih stvari
7. Imovinsko – pravni zahtjev (da li je oštećeni upućen na parnicu)
8. Žalba (da li je okrivljeni ili oštećeni uložio žalbu)

B. Podaci o učiniocu

1. Pobuda, odnosno motiv izvršenja
2. Spol (muškarac, žena)
3. Grupa ili pojedinac
4. Starosna dob u vrijeme izvršenja krivičnog djela
5. Ranija osuđivanost, neosuđivanost
6. Zanimanje
7. Imovinsko stanje učinioca
8. Radni odnos učinioca (zaposlen, nezaposlen)

C. Podaci o krivičnoj sankciji

1. Vrsta kazne
2. Visina kazne zatvora
3. Žalbeni postupak

S obzirom da ćemo pojavnu stranu krivičnog djela teške krađe kao kriminološke pojave iskazati statističkim uzorkom dobit ćemo sliku o masovnosti i učestalosti ispitivanog fenomena kao i sliku o najčešće zastupljenoj kvalificiranoj okolnosti ovog krivičnog djela. Kako je u okviru

fenomenološke analize potrebno obuhvatiti obim i dinamiku proučavanja krivičnog djela, u ovom dijelu ispitali smo i podatke koji se odnose na mjesto, vrijeme i način izvršenja krivičnog djela teške krađe.

Prije nego krenemo sa prikazom predmetnog istraživanja, dat ćemo statistički prikaz o broju krivičnih djela iz Krivičnog zakona FBiH, da bismo ukazali na rasprostranjenost imovinskih krivičnih djela u Federaciji Bosne i Hercegovine, te time još jednom potvrdili hipotezu da imovinski kriminal čini glavninu kriminaliteta u Federaciji Bosne i Hercegovine, te da krivično djelo teške krađe predstavlja jedan od najzastupljenijih oblika imovinskih delikata u Federaciji Bosne i Hercegovine, odnosno u njenim kantonima.

Tabela 1. – Struktura prijavljenih krivičnih djela u Federaciji Bosne i Hercegovine u periodu od 2009. do 2012. godine²⁹

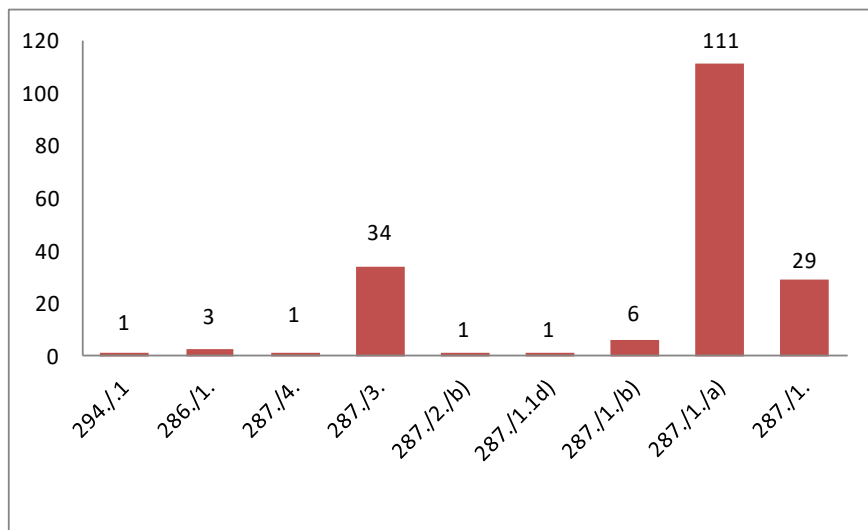
	KRIVIČNA DJELA								
	Ustavni poredak	Život i tijelo	Terorizam	Seks. delikti	Brak i porodica	Zdravlje	Imovina	Privreda i porez	Ostalo
2009	18	1.264	0	112	772	1.094	14.021	182	4.758
2010	6	1.109	0	115	855	954	15.011	180	4.692
2011	10	1.179	0	119	929	1.004	19.460	107	4.804
2012	4	1.090	-	106	948	1.170	17.481	67	5.185
2013	-	-	-	-	-	-	-	-	-

Iz prethodne tabele jasno je vidljivo da su u Federaciji Bosne i Hercegovine u analiziranom periodu najzastupljenija izvršenja imovinskih delikata. U 2011. godini broj prijavljenih krivičnih djela iz vrste imovinskih delikata je dosego broj od čak 19.460.

²⁹ Sijerčić – Čolić, H. et al., (2013.), Stanje i kretanje kriminaliteta u Bosni i Hercegovini za punoljetne osobe u periodu od 2003. do 2012. godine, Visoko sudsko i tužilačko vijeće Bosne i Hercegovine, Sarajevo, 17.

*Za 2013. godinu podaci nisu dostupni.

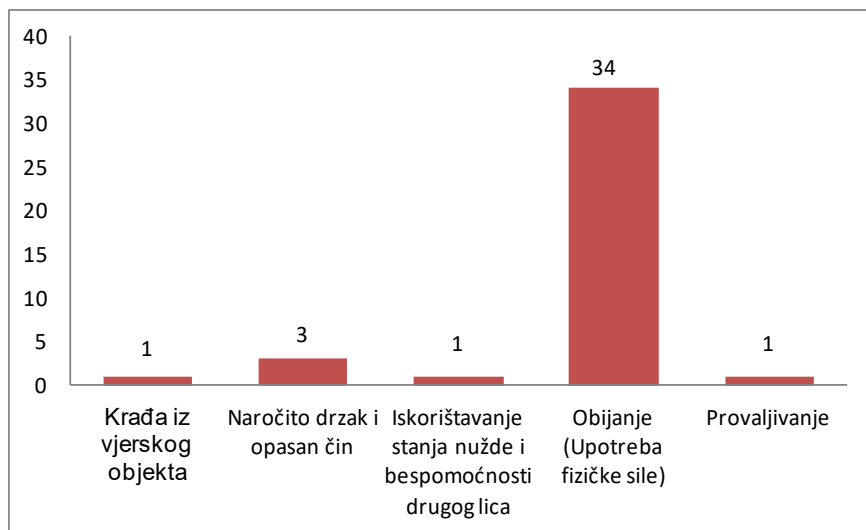
Grafikon 1.. - Vrsta kvalifikatorne okolnosti krivičnog djela teške krađe i njihova zastupljenost za period od 01.01.2009. do 31.12.2013. godine

U pogledu vrste kvalificirane okolnosti i njihove zastupljenosti, vidimo da je u periodu od 01.01.2009. do 31.12.2013. godine izvršeno 111 (stojedanaest) krivičnih djela teške krađe iz stava 1. člana 287. tačke a) KZ FBiH, dok je u samo šest slučajeva riječ o tački b) stava 1. člana 287. KZ FBiH, dakle radi se o izvršenju krivičnog djela teške krađe na naročito opasan ili naročito drzak način. U analiziranim slučajevima samo jedan put se pojavljuje izvršenje teške krađe shodno kvalificiranoj okolnosti navedenoj u stavu 1. tački d) člana 287., o iskorištavanju stanja bespomoćnosti ili drugog naročito teškog stanja druge osobe. U svega jednom slučaju došlo je do krađe stvari koja služi u vjerske svrhe ili stvari koja je ukradena iz vjerske ili druge zgrade ili prostorija koje služe za vjerske obrede. U 34 (tridesetičetiri) slučaja radilo se o stavu 3. člana 287. KZ FBiH, gdje je obična krađa učinjena na način i pod okolnostima iz stavova 1. i 2. člana 287. KZ FBiH. U jednom slučaju radilo se o krađi koja je izvršena od strane grupe ljudi, ili je učinilac sa sobom imao kakvo oružje ili opasno oruđe radi počinjenja djela (član 287. stav 4.). U tri predmeta radilo se o teškoj krađi u vezi sa običnom krađom, te u jednom predmetu o teškoj krađi u vezi sa prijevarom (član 294. KZ FBiH).

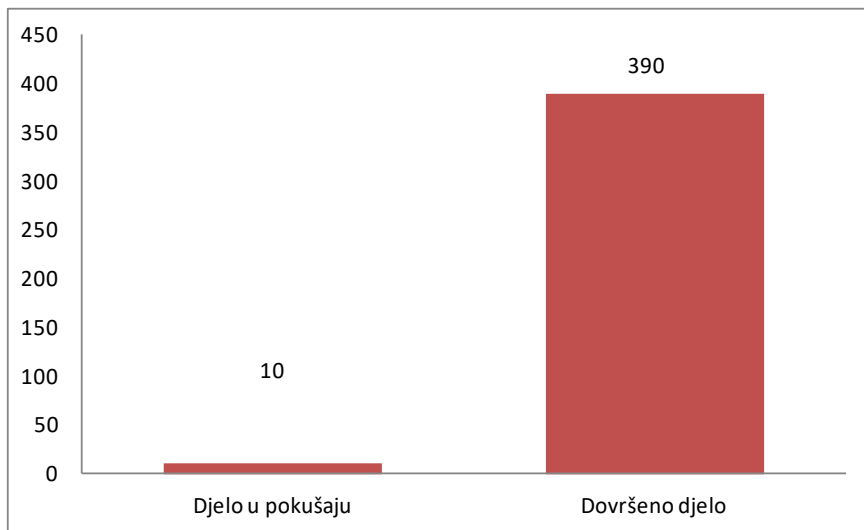

Grafikon 2. - Način izvršenja krivičnog djela teške krađe

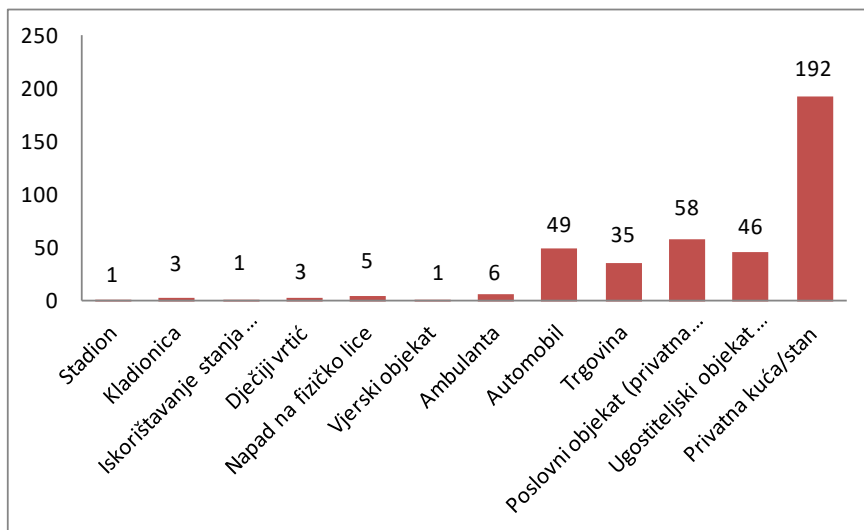
Grafikon prikazuje kvalificirane oblike izvršenja teške krađe. U analiziranim slučajevima najveći broj izvršenja teških krađa otpada na obijanje kao kvalificirani oblik izvršenja teške krađe. Provalnici koriste razne podesne predmete kako bi obili vrata prostorije u kojoj namjeravaju krasti. Najčešće se koristi šarafciger, pajsar, francuski ključ, a nerijetko razbijaju i staklene prozore, te na taj način ulaze u unutrašnjost prostorije. Kada koriste provaljivanje kao kvalificirani oblik teške krađe, najčešće se služe prethodno pribavljenim ključem, preskaču balkonske ograde ili ograde dvorišta, te na te načine ulaze u zatvorene prostorije.

Grafikon 3. – Dovořeno djelo i djelo ostalo u pokuřaju

U prethodnom grafikonu je vidljivo da krivično djelo teške krađe uvijek biva dovrřeno, dakle učinilac uspije u svojoj kriminalnoj namjeri, dok u veoma malom broju slučajeva djelo ostane u pokuřaju.

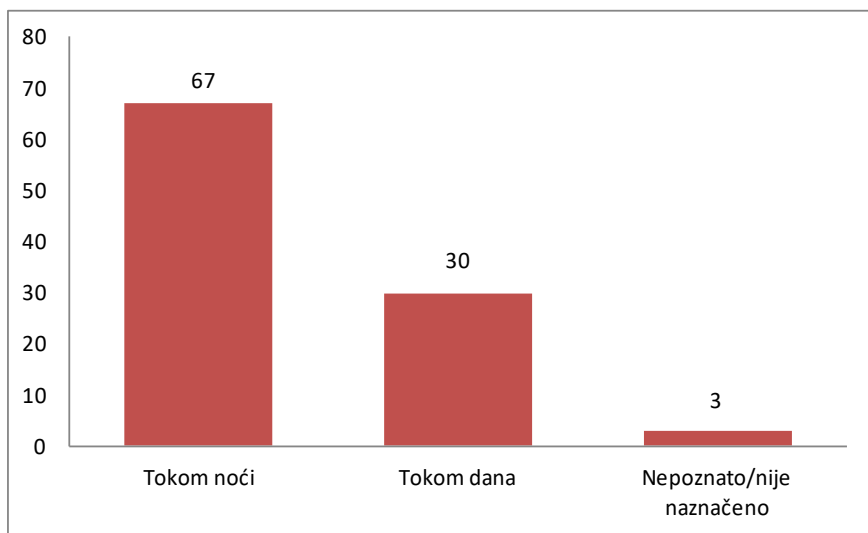
Grafikon 4. – Objekat izvrřenja krivičnog djela teške krađe

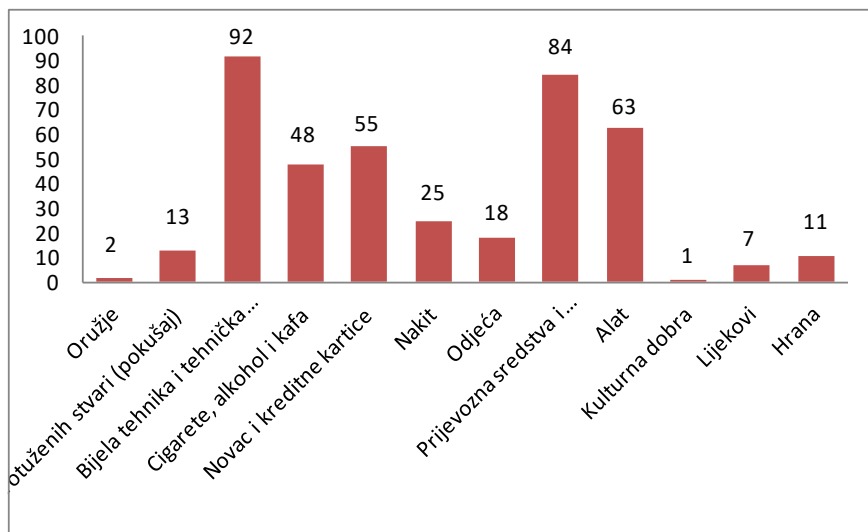
U grafikonu 4. dat je prikaz objekata koji su najčešće predmet napada učinilaca krivičnog djela teške krađe. Kao što je vidljivo iz tabele najčešći objekti napada su privatne kuće i stanovi, sa čak 192 (stotinu-devedesetidva) napada. Nakon privatnih kuća slijede poslovni objekti, sa 58 (pedesetiosam) provalnih krađa, zatim automobili sa ukupnim brojem od 49 (četrdesetidevet) provalnih krađa, a nakon toga ugostiteljski objekti sa 46 (četrdesetišest) provalnih krađa. Ostali objekti, ambulante, dječiji vrtići, napadi na fizička lica (na naročito opasan ili naročito drzak način), vjerski objekti, te iskorištavanje stanja bespomoćnosti ili drugog naročito teškog stanja druge osobe, se javljaju u jedan do šest slučajeva.

Grafikon 5. – Vrijeme učinjenja krivičnog djela teške krađe

Izvršioци teške krađe se odlučuju na izvršenje ovog krivičnog djela noću (67% predmeta), tokom dana u 30% predmeta, dok u 3% predmeta nije naznačeno vrijeme izvršenja djela teške krađe.

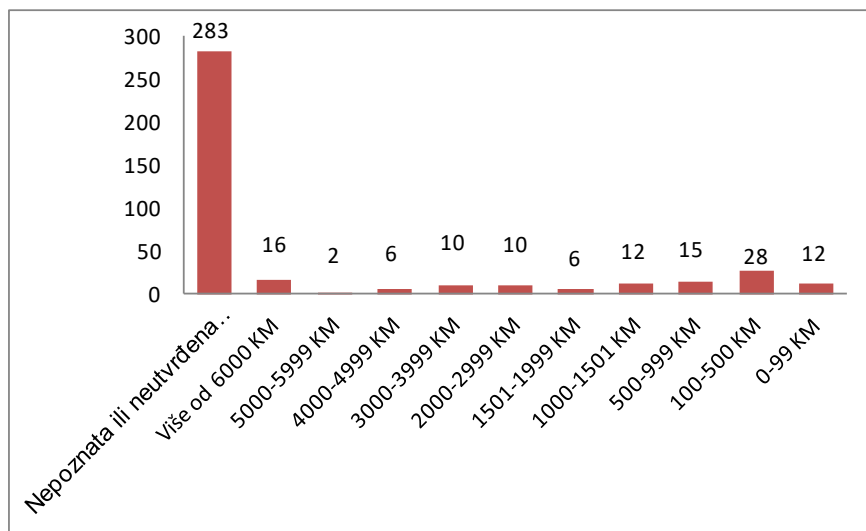
Grafikon 6. – Vrsta ukradenih stvari

Što se tiče vrste stvari koja se najčešće krađe u Federaciji Bosne i Hercegovine (barem kada je u pitanju analizirani, kontrolni uzorak), onda možemo reći da je dijapazon ukradenih stvari vrlo raznovrstan. Ipak, kradljivci preferiraju bijelu tehniku i tehničku opremu. Nakon toga najčešće krađu prijevozna sredstva (automobile), te novac (najčešće iz privatnih kuća i stanova). Popularne su krađe cigareta, alkohola i kafe (posebno iz ugostiteljskih i trgovačkih objekata). Prilikom provaljivanja u privatne kuće i stanove često krađu i odjeću, kako žensku tako i mušku (na meti su najčešće odjevni predmete od kože, kožne jakne, torbe i cipele), te obavezno nakit. Kada krađu iz poslovnih objekata najčešće krađu radnu opremu (alat), razne bušilice, mašine, itd. Krađu se i lijekovi prilikom provaljivanja u ambulante i apoteke, međutim, u malom broju, svega u 7 analiziranih slučajeva, što dovodi do zaključka da te vrste teške krađe vrše najčešće narkomani koji na taj način nastoje doći do narkotika.

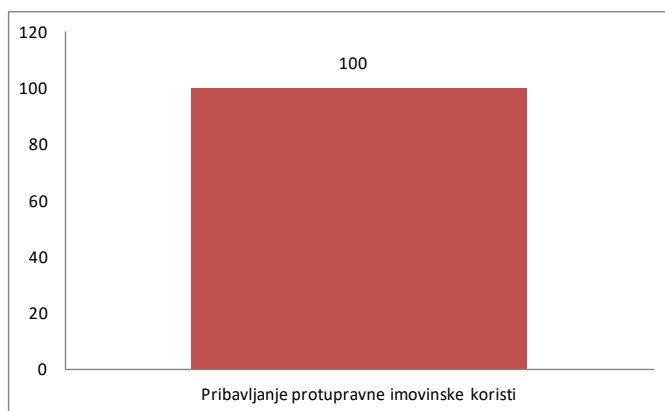

Grafikon 7. – Vrijednost ukradenih stvari

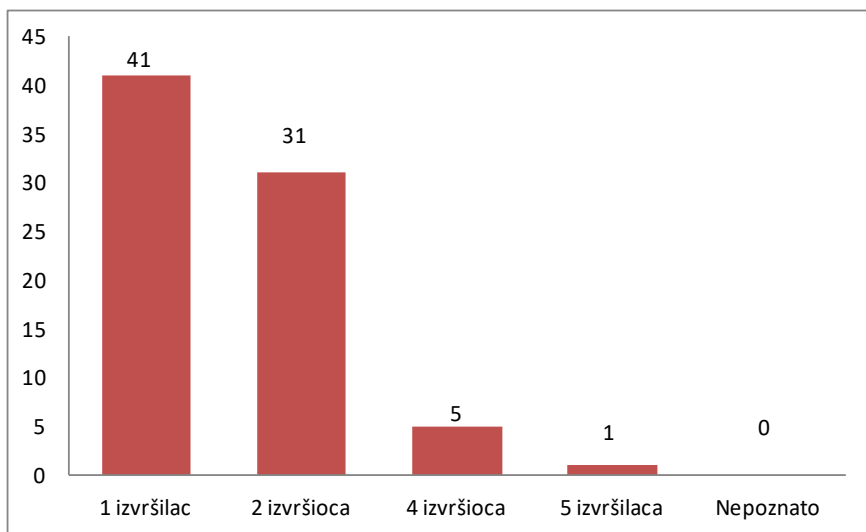
Iz prethodnog grafikona je vidljivo da u većini analiziranih predmeta koji se tiču krivičnog djela teške krađe, vrijednost ukradenih stvari je nepoznata ili neutvrđena. Međutim, kada se posmatra stanje u analiziranim predmetima u cjelini vidljivo je da se ipak radi o imovinskoj koristi male vrijednosti. U najvećem broju predmeta utvrđena imovinska korist se kreće između 100 i 500 KM (stotinu i petstotina konvertibilnih maraka).

Grafikon 8. – Motiv učinjenja krivičnog djela teške krađe

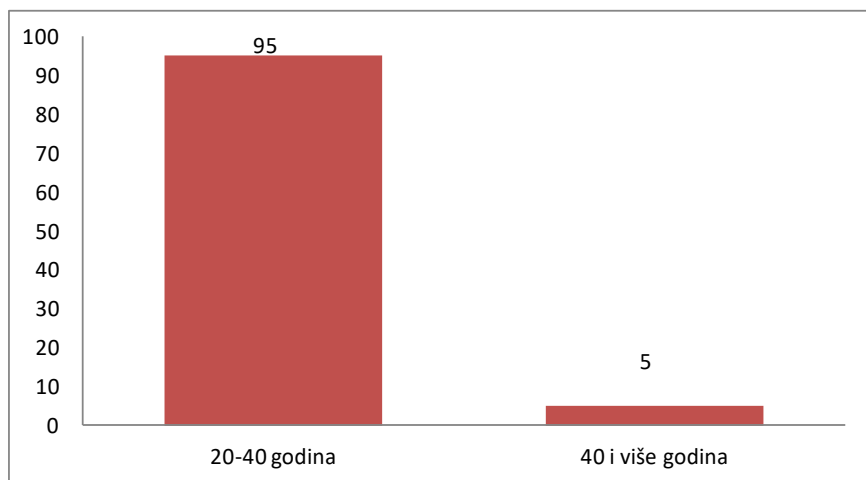

Grafikon jasno pokazuje da je u 100% slučajeva motiv izvršenja teške krađe pribavljanje protupravne imovinske koristi, a isti motiv je i konsitutivno obilježje bića ovog krivičnog djela, što znači da je ispunjen i taj uslov koji se zahtijeva da bi se radilo o inkriminaciji teške krađe.

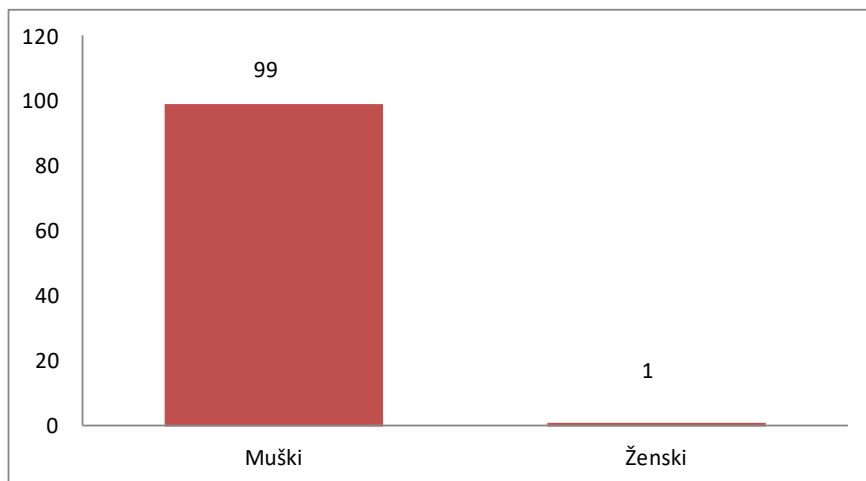
Grafikon 9. – Broj izvršilaca

U 41% slučajeva riječ je o jednom učiniocu koji vrši tešku krađu, dakle samostalno. U 31% slučajeva radi se o dvije osobe koje vrše ovo krivično djelo, dok u 22% predmeta riječ je o tri izvršioca.

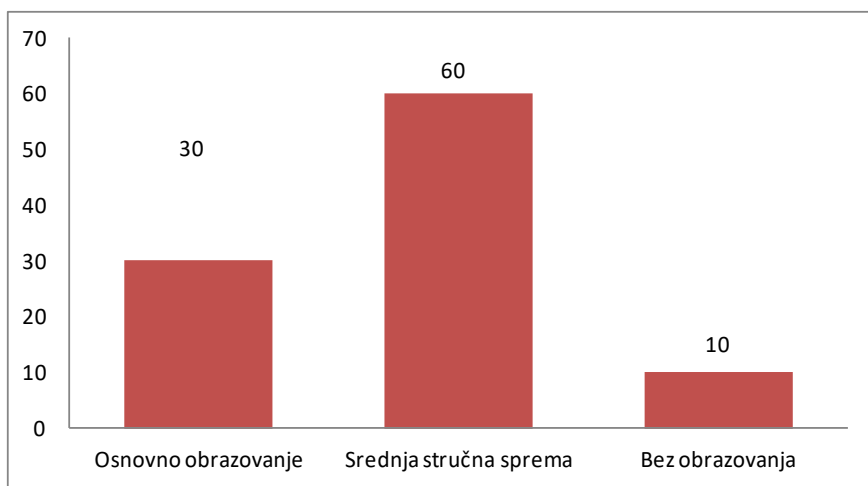
Grafikon 10. – Starosna dob izvršioca teške krađe

Starosna dob izvršioca u vrijeme izvršenja teške krađe u analiziranim predmetima kreće se između 20 i 40 godina starosti. Riječ je dakle o osobama mlađe životne dobi koje se odlučuju na izvršenje ove vrste krivičnog djela.

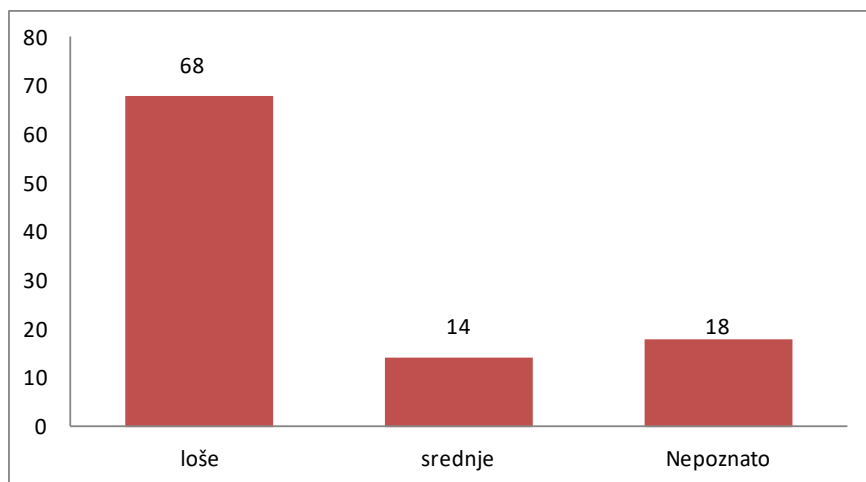
Grafikon 11. – Spolna struktura izvršilaca krivičnog djela teške krađe

Analiziranjem spolne strukture izvršioca teške krađe uočavamo da se muškarci bave ovom vrstom kriminaliteta, dok žene učestvuju u svega 1% analiziranih slučajeva.

Grafikon 12. – Obrazovanje izvršioca krivičnog djela teške krađe

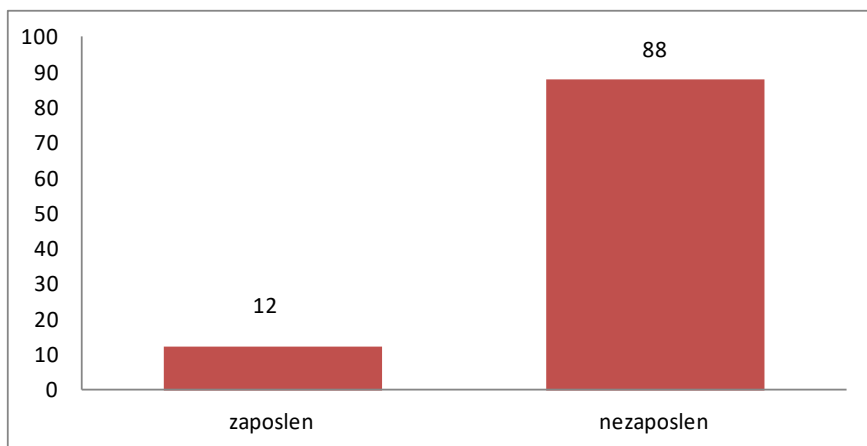

U 60% analiziranih slučajeva izvršioc teške krađe su osobe koje imaju srednju stručnu spremu. Velika nezaposlenost u Bosni i Hercegovini utječe i na pojavu veće stope kriminaliteta. Jedna od posljedica društvene krize je i društvena dezorganizacija koja po logici stvari proizvodi porodične krize, privredne i druge depresije, pojavu narkomanije, alkoholizma, i drugih oblika pošasti, kao i veliki broj krađa, paljevina, prevara, i sličnih krivičnih djela. Naime, neposredne posljedice društvene krize su neobrazovanje, nedovoljna zaposlenost i niski prihodi, koji dalje vode ka povećanom broju izvršenja krivičnih djela, prije svega imovinskih delikata.

Grafikon 13. – Imovinsko stanje izvršioca djela

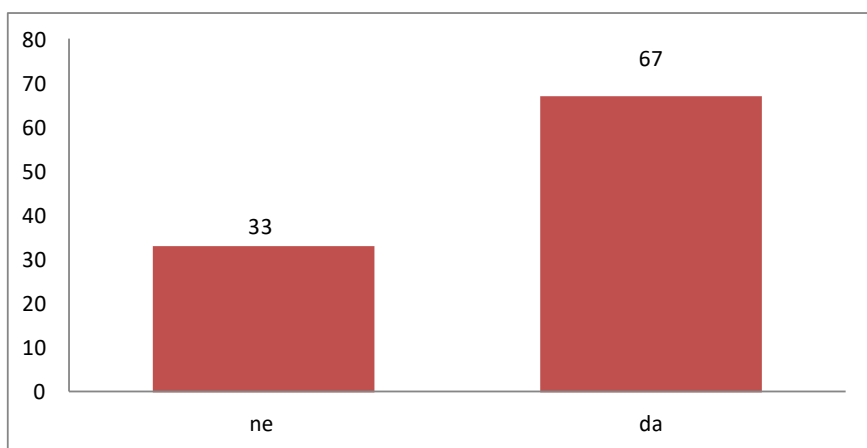
Grafikon pokazuje da se u 68% slučajeva kao izvršioci teške krađe pojavljuju osobe lošeg imovnog stanja, što daje jasnu sliku društva u kojem živimo, te smatramo da velika nezaposlenost i opće stanje u državi dovodi do povećanog broja izvršenja ove vrste imovinskih delikata. Za izučavanje delikvencije od izuzetnog značaja su ekonomski uslovi razvoja društva: ekonomske krize, materijalna pozicija i status čovjeka, te stanje i razlike u ekonomskom položaju određenih kategorija stanovništva – bijeda, siromaštvo, bogatstvo. Ekonomska kriza društva i nesigurnost pojedinaca i društvenih grupa čine opće determinante kriminaliteta kao cjeline i pojedinih njegovih oblika.

Grafikon 14. – Radni status izvršilaca krivičnog djela teške krađe

Gornji grafikon prikazuje da se većinom nezaposlene osobe (tačnije u 88% predmeta) javljaju kao izvršioци teške krađe. Faktor nezaposlenosti je pojava koja bitno utiče na život i ponašanje ljudi. Jedna od najtežih posljedica nezaposlenosti je siromaštvo koje čovjeka u oskudici primorava da poseže za nelegitimnim načinima pribavljanja neophodnih dobara za život, odnosno imovinske materijalne koristi.

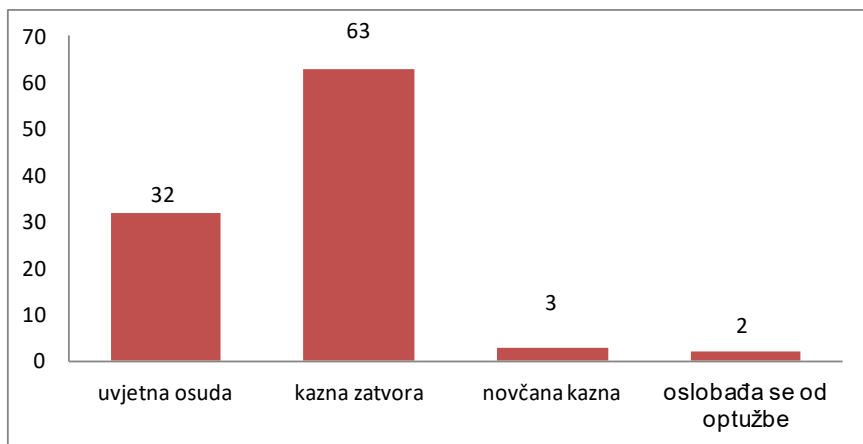
Grafikon 15. – Ranija osuđivanost/neosuđivanost učinica djela

U 67% slučajeva riječ je o povratnicima (recidivistima), dakle osobama koje su već bile osuđene za neko krivično djelo. To znači da krivična sankcija nije utjecala na te osobe da se poprave, nego nakon odslužene kazne ponovo se vraćaju kriminalu.

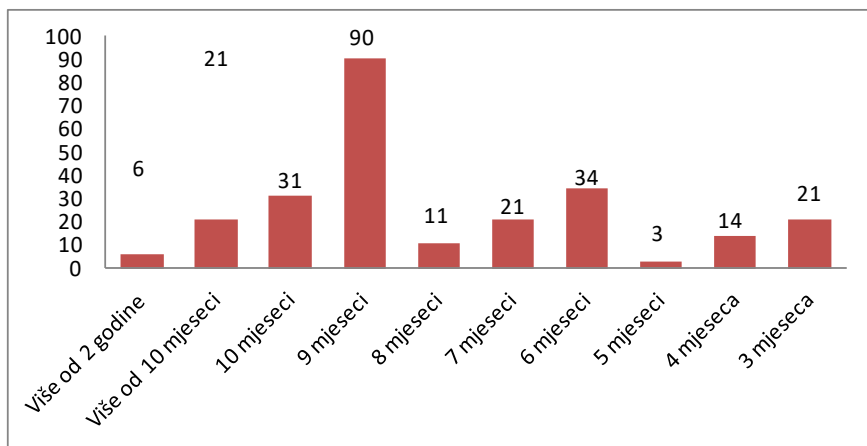
Grafikon 16. – Vrsta krivične sankcije

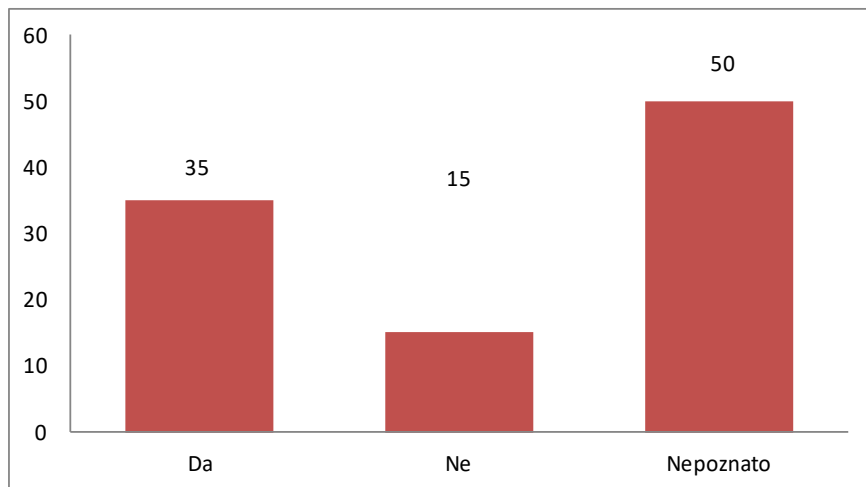
Kada je riječ o krivičnoj sankciji koju sudovi izriču izvršiocima teške krađe, onda se uočava veliki broj zatvorskih kazni (čak u 63% analiziranih slučajeva). Nakon zatvorske kazne uočava se izricanje alternativne sankcije, uvjetne osude. Prateći brojeve ukupno izrečenih uvjetnih osuda za period 2003. (od donošenja novog krivičnog zakonodavstva u BiH) do 2011. godine evidentan je rast broja izrečenih alternativnih sankcija. Ako se uzme ukupan broj izrečenih krivičnih sankcija, uvjetna osuda zauzima ubjedljivo najveći procent, i to 75%.³⁰ Međutim, pozitivna je činjenica da se u slučajevima teške krađe u FBiH sudovi odlučuju pretežno za kaznu zatvora, iako u Bosni i Hercegovini nema dovoljno smještajnih zatvorskih kapaciteta. Problem se javlja i u slučajevima težih krivičnih djela; gdje smjestiti učinioce takvih djela?

³⁰ Sijerčić – Čolić, H. et al., op. cit., 108.

Grafikon 17. – Dužina trajanja kazne zatvora

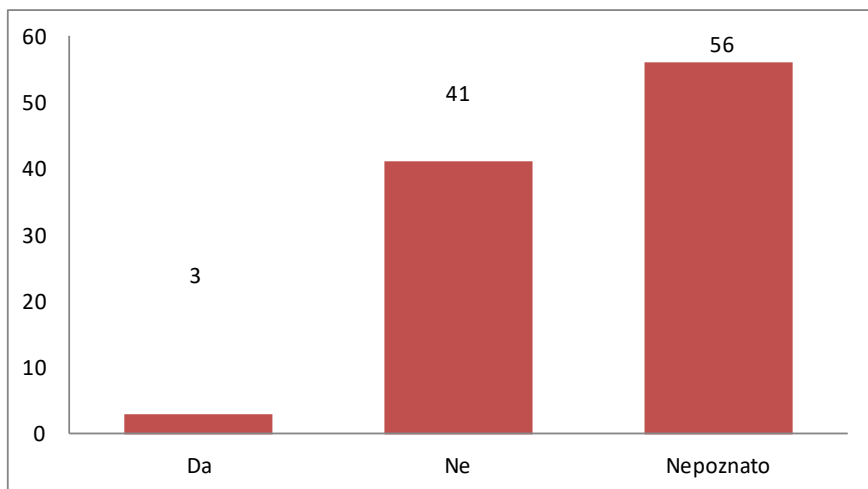

U slučajevima kada se sudovi odluče da izreknu kaznu zatvora izvršiocu teške krađe, onda se u najvećem broju slučajeva odlučuju na izricanje kazne zatvora od devet mjeseci (što je vidljivo u čak 90 analiziranih predmeta). Kazne zatvora se izriču najčešće višestrukim povratnicima, dok onima koji djelo čine prvi put ili tek drugi put izriče se uvjetna osuda. S obzirom da su zatvorski kapaciteti u FBiH puni, smatramo da bi u ovom dijelu bilo potrebno da se zatvorska kazna zamijeni jednom od alternativnih mjera, kao što je rad za opće dobro na slobodi ili da se kazna zatvora zamijeni novčanom kaznom. Također, ističemo i činjenicu da je izmjenama i dopunama KZ FBiH 2011. godine uvedena i nova alternativna sankcija – kućni zatvor s elektronskim nadzorom, koja predviđa da osoba osuđena na kaznu zatvora do jedne godine, uz svoj pristanak, može izdržavati tu kaznu i kao kućni zatvor s elektronskim nadzorom, što podrazumijeva da osoba ne smije napuštati prostorije u kojima stanuje, osim u slučajevima propisanim zakonom. Kada bi se ova alternativna mjera više primjenjivala to bi predstavljalo dodatno rasterećenje zatvorskih kapaciteta. U analiziranim predmetima nemamo nijedan u kojem je bila propisana ova alternativna sankcija, kao ni zamjena kazne zatvora novčanom kaznom ili radom za opće dobro na slobodi.

Grafikon 18. – Upućivanje oštećenog na parnicu

U 35% analiziranih slučajeva iz dispozitiva presuda je vidljivo da je oštećeni upućen da svoja prava koja su mu povrijeđena izvršenjem krivičnog djela teške krađe potražuje u parničnom postupku. Iz analiziranih presuda nije vidljivo da li je oštećeni i uspio sa ostvarivanjem svojih prava iz imovinskopravnog zahtjeva, međutim, interesantna je činjenica da je u malom broju slučajeva (svega 2%) došlo do oduzimanja imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom odmah nakon što je počinilac teške krađe uhvaćen i nakon što je ustanovljeno da je upravo on izvršio to djelo. Međutim, u 50% analiziranih predmeta nije navedeno da li je oštećeni ili nije upućen da svoja prava iz imovinskopravnog zahtjeva ostvaruje u parničnom postupku.

Grafikon 19. – Ulaganje žalbe

Iz prethodnog grafikona je vidljivo da u 41% slučajeva nijedna od strana u postupku nije ulagala žalbu višoj sudskoj instanci, ni osuđeni, ni tužilac, niti oštećeni. Iz više od pola analiziranih predmeta (tačnije 56%) nije vidljivo da li je ijedna od strana u postupku uložila žalbu ili nije.

ZAKLJUČAK

Istraživanje kriminaliteta u Bosni i Hercegovini nije nimalo jednostavan zadatak. Prepreke predstavljaju, ne samo priroda ovog društvenog fenomena, već nepostojanje baza podataka koje bi na jedinstven i sveobuhvatan način omogućile praćenje kriminaliteta u kvantitativnom i kvalitativnom smislu. Prilikom predmetnog istraživanja i dokazivanja hipoteze naišli smo na nekoliko problema, od kojih je glavni bio nepostojanje jedinstvene baze podataka na nivou Bosne i Hercegovine ili bar sveobuhvatne baze podataka na nivou entiteta Federacije Bosne i Hercegovine koja bi se odnosila na broj izvršenih krivičnih djela prema glavama Krivičnog zakona Federacije Bosne i Hercegovine, te broj izvršenih djela unutar imovinskih delikata, kao ni na broj i vrste izrečenih krivičnih sankcija, alternativnih sankcija i mjera. Zbog postojanja ovih problema nije bilo moguće u potpunosti

sagledati broj izrečenih krivičnih sankcija i alternativnih mjera, niti pravilno ocijeniti kaznenu politiku sudova, te samim time ni dati adekvatnu preporuku za prevazilaženje postojećih problema.

Drugi problem predstavljala je i činjenica da je naučna i stručna literatura koja se bavi ovom vrstom krivičnih djela (dakle, imovinskim deliktima) oskudna, pogotovo kada je riječ o naučnim i stručnim radovima (člancima), te se ovim istraživanjem nastojala skrenuti pažnja kako naučnoj, tako i široj javnosti o postojanju ovih problema i njegovim eventualnim rješenjima.

Istraživanje je zasnovano na kontrolnom uzorku (400 pravosnažno presuđenih presuda), s obzirom da je postojao problem u pojedinim sudovima u FBiH da se pristupi traženim podacima.³¹

Međutim, bez obzira na sve probleme s kojim smo se susreli tijekom istraživanja, ovim radom se nastojao pružiti naučni uvid u rasprostranjenost i kompleksnost pojave sve većeg broja izvršenja krivičnih djela teških krađa. Naime, ovim istraživanjem ustanovljeno je da su u FBiH u analiziranom periodu najzastupljenija izvršenja imovinskih delikata. U 2011. godini broj prijavljenih krivičnih djela iz vrste imovinskih delikata je dosegao broj od čak 19.460. Najzastupljeniji kvalificirani oblik krivičnog djela teške krađe jeste krađa izvršena obijanjem, provaljivanjem, ili drugim savladavanjem većih prepreka da se dođe do stvari iz zatvorenih zgrada, soba, blagajni, ormara ili drugih zatvorenih prostorija ili prostora. Provalnici koriste razne podesne predmete kako bi obili vrata prostorije u kojoj namjeravaju krasti. Najčešće koriste šarafciger, pajser, francuski ključ, a nerijetko razbijaju i staklene prozore, te na taj način ulaze u unutrašnjost prostorija. Kada koriste provaljivanje kao kvalificirani oblik teške krađe, najčešće se služe prethodno pribavljenim ključem, preskaču balkonske ograde ili ograde dvorišta, te na te načine ulaze u zatvorene prostorije. Važan podatak je da u velikom broju slučajeva učinioci teš-

31 Neki sudovi u FBiH se nisu nikako izjasnili povodom dopisa koji im je poslat, a koji se odnosi na odobrenje da se izvrši uvid u pravosnažno presuđene predmete koji se odnose na krivično djelo teške krađe, dok su pojedini sudovi dali ograničen broj presuda na uvid (Općinski sud Sarajevo je dozvolilo uvid u oko dvadeset predmeta iz razloga što je arhiva Suda preseljevana sa jednog mjesta na drugo u periodu istraživanja).

ke krađe uspiju dovršiti djelo, dok samo jedan mali broj teških krađa ostane u pokušaju.

Kao najčešći objekti napada javljaju se privatne kuće i stanovi. Nakon privatnih kuća slijede poslovni objekti, zatim ugostiteljski objekti. Smatramo da bi se promjenom faktora, tj. boljim sistemom zaštite (protuprovalni sistemi), smanjio broj izvršenja krivičnog djela teške krađe, jer je iz svih analiziranih predmeta vidljivo, pogotovo kod privatnih kuća, da nije postojala nikakva zaštita, te provalnicima nije bilo potrebno posebno znanje niti posjedovanje posebnih vještina za obijanje i provaljivanje u takve objekte. Djelo su najčešće izvršavali noću, što je posebno pogodno za krađu iz poslovnih, ugostiteljskih objekata, dakle kada su prostori napušteni od strane ljudi. Dijapazon ukradenih stvari je vrlo raznovrstan. Ipak, kradljivci preferiraju bijelu tehniku i tehničku opremu. Vrijednost stvari koje krađu učinioci teške krađe je male imovinske vrijednosti.

Učinioci su osobe mlađe životne dobi (od 20 do 40 godina starosti). Pretežno je riječ o muškarcima kao učiniocima ovog krivičnog djela, dok se žene u samo 1% slučajeva odlučuju na izvršenje teške krađe. Bitno je napomenuti da se kada je riječ o učiniocima teške krađe pretežno radi o povratnicima (recidivistima) koji su već prije vršili ovo krivično djelo ili neko drugo iz grupe imovinskih delikata.

Sagledavši sveukupno stanje u Federaciji Bosne i Hercegovine, dolazimo do zaključka da je imovinski kriminal široko zastupljen, i da čini glavninu kriminaliteta. Međutim, bitno je istaknuti da što se tiče zakonske regulative krivičnog djela teške krađe, bosansko – hercegovačko zakonodavstvo ne zaostaje za modernim krivičnim zakonodavstvima današnjice. Analizirajući uporedno zakonodavstvo, odnosno sagledavajući regulaciju krivičnog djela teške krađe u susjednim državama uočili smo da okolnosti koje krivičnom djelu krađe daju kvalitet teške krađe ili kvalificiranog oblika krađe, u uporednom pravu, su u većini zemalja slične, što upravo ukazuje da se u većini zemalja, kada je u pitanju teška krađa, štite relativno iste društvene vrijednosti. I pored toga što veliki broj zemalja ima pojedine specifične oblike teške krađe, odnosno kvalificirane oblike krađe, veliki dio tih oblika je zajednički i poznaje ih i naše krivično zakonodavstvo. Međutim, sagledavši uporedno i domaće zakonodavstvo, kada je u pitanju ovaj

institut, uočava se da većina uporednih zakonodavstava za razliku od našeg, poznaje krađu u povratu kao poseban oblik, odnosno kao kvalifikovani oblik teške krađe.

Prema našem krivičnom zakonodavstvu postoji samo jedna vrsta povrata – povrat u krivičnopravnom smislu, pa prema članu 49. KZ FBiH povrat postoji kada lice koje je ranije osuđeno za jedno djelo ponovo izvrši krivično djelo. To je jedina okolnost od značaja za odmjerenje kazne koja ima karakter otežavajuće okolnosti. Za postojanje povrata je bitno da postoji ranija osuđivanost učinioaca i izvršenje novog krivičnog djela poslije osude. Ne traži se da je novo djelo izvršeno u određenom roku, ni da je istovrsno sa prethodnim djelom, niti da je izvršeno sa određenim oblikom vinosti. Dakle, ovako određen povrat predstavlja fakultativnu otežavajuću okolnost, što znači da sud cijeni da li će učinioaca teže kazniti. Kod odmjerenja kazne za krivično djelo učinjeno u povratu sud je dužan da uzme u obzir sljedeće okolnosti: (1) da li je ranije djelo iste vrste kao i novo djelo, (2) da li su oba djela izvršena iz istih pobuda i (3) koliko je vremena proteklo od ranije osude, odnosno od izdržane ili oproštene kazne.³² S obzirom na navedeno smatramo da bi sudovi trebali da povrat kod učinioaca teške krađe uzmu kao otežavajuću okolnost, te da shodno tome povratnike ove vrste krivičnih djela strožije kažnjavaju. Recidivisti su po društvo najopasnija kategorija počilaca krivičnih djela, te smatramo da je potrebno pažnju usmjeriti na njih s obzirom da njih karakteriše izrazito nepoštivanje i kršenje socijalnih i društvenih pravila. Bitno je naglasiti da recidivisti imaju najdužu kriminalnu karijeru među učiniocima krivičnih djela što ih čini posebno opasnim. Društvena opasnost krivičnog djela krađe koju je izvršio povratnik svakako je veća u odnosu na učinioaca koji prvi put čini ovo krivično djelo. Pri ovom treba imati u vidu da je u praksi zapaženo da se veliki broj učinilaca krivičnih djela protiv imovine ne zaustavlja nakon što prvi put bude osuđen. Bitno je istaknuti da povratnike treba i strožije kazniti u odnosu na učinioce koji su djelo učinili prvi put. Međutim, u našem krivičnom zakonodavstvu povrat je definisan članom 49. stavom 2. KZ FBiH, i jednako se uzima za sva krivična djela.

32 Simović, M., Jovašević, D. "Pojam, vrste i svrha kazni u Republici Srpskoj"; Pravne teme, Godina 2, br. 3., 37 – 38.

Kao bitna razlika, kada se sagleda naše krivično zakonodavstvo i uporedno, jeste i činjenica da pojedina zakonodavstva kao poseban oblik teške krađe predviđaju krađu koja je izvršena od strane maloljetne osobe, ili od strane punoljetne osobe koja je kao saučesnika u teškoj krađi imala maloljetnu osobu. U našem krivičnom zakonodavstvu, tačnije u Zakonima o postupanju sa djecom i maloljetnicima u krivičnom postupku entiteta, odnosno Brčko Distrikta, predviđa se razdvajanje krivičnog postupka prema maloljetnicima, od postupka prema punoljetnim licima, ali sud može shodno članu 79. stav 2. Zakona o postupanju sa djecom i maloljetnicima u krivičnom postupku Federacije Bosne i Hercegovine³³ izuzetno, nakon okončanog pripremnog postupka, a na obrazložen prijedlog tužioca, postupak prema maloljetniku spojiti sa postupkom protiv punoljetne osobe i provesti prema odredbama Zakona o krivičnom postupku i ovog zakona samo ako je spajanje postupka neophodno za svestrano razrješenje stvari. O spajanju postupka odlučuje sudija za maloljetnike. Smatramo da bi u odredbi člana koji se odnosi na tešku krađu trebalo uvesti stav koji se odnosi na izvršenje ovog djela od strane maloljetnika, ili od strane punoljetnika koji kao saučesnika ima maloljetnu osobu, te onda shodno odredbama Zakona o postupanju sa djecom i maloljetnicima u krivičnom postupku FBiH, odlučiti da li će se provesti zajednički postupak protiv punoljetne i maloljetne osobe, ili će se postupci odvojiti.

Shodno svemu prethodno navedenom smatramo da se bosansko – hercegovačko zakonodavstvo, kada je u pitanju teška krađa kao zastupljeniji oblik imovinskih delikata, treba mijenjati samo u nekim segmentima, kao npr. u pogledu kaznene politike sudova, dok u ostalim dijelovima ovaj oblik imovinskog delikta, odnosno njegova zakonska regulativa, ne zaostaje za modernim krivičnim zakonodavstvima današnjice. Bosna i Hercegovina treba da poradi na smanjenju stope kriminaliteta okrenute ka stjecanju imovinske koristi, a smatramo da se to najefikasnije može postići adekvatnom zakonskom politikom.

33 Zakon o postupanju sa djecom i maloljetnicima u krivičnom postupku Federacije Bosne i Hercegovine, ("Službene novine Federacije BiH", br. 7/14).

LITERATURA

Knjige i priručnici

- Atanacković D. (1981.), *Krivično pravo – posebni deo*, Beograd
- Babić M., Marković I. (2005.), *Krivično pravo posebni dio*, Pravni fakultet-Centar za publikacije Banja Luka, Banja Luka
- Bačić F, Pavlović Š. (2001.), *Kazneno pravo – posebni dio*, Informator, Zagreb
- Bačić F. (1979.), *Krivično pravo posebni dio*, Zagreb
- Bačić F. (1998.), *Kazneno pravo-opći dio*, 5. izd., Informator, Zagreb
- Bačić F., Šeparović Z. (1997.), *Krivično pravo, Posebni dio*, 5. izd., Informator, Zagreb
- Derenčinović D, Getoš A. M. (2008.), *Uvod u kriminologiju s osnovama kaznenog prava*, Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Zagreb
- Lazarević Lj. (1981.), *Krivično pravo, Posebni deo*, Savremena administracija, Beograd
- Lazarević Lj. (1995.), *Komentar krivičnog zakona Republike Srbije*, Beograd
- Lazarević Lj. (2003.), *Krivično pravo posebni deo*, Savremena administracija, Beograd
- Lazarević Lj. (2000.), *Krivično pravo, Posebni deo*, 10. izmjenjeno izdanje, Savremena administracija, Beograd
- Petrović B., Jovašević D. (2005.), *Krivično pravo Bosne i Hercegovine-opći dio*, Sarajevo
- Petrović B., Jovašević D. (2005.), *Krivično pravo II (Krivično pravo posebni dio)*, Sarajevo
- Sijerčić Čolić H., Findrik N., Gurda V., Lepir M., Mahmutović Dž., Pajić D., Pivić N., Stipanović

- I./Vranj V. (2013.), *Stanje i kretanje kriminaliteta u Bosni i Hercegovini za punoljetne osobe u periodu od 2003. do 2012. godine*, Visoko sudsko i tužilačko vijeće Bosne i Hercegovine, Sarajevo,
- Stajić A., Vešović M. (1983.), *Krivično pravo posebni dio*, Svjetlost, Sarajevo
- Stojčević D. (1983.), *Rimsko privatno pravo*, Beograd
- Trešnjev A. (2005.), *Teška krađa u teoriji i praksi*, Intermex, Beograd

2. Članci, studije i druga literatura

- Blagojević B., "Aktualna sudska praksa iz krivičnog prava", *Poslovni biro*, Beograd, 1996.
- Đorđević Đ., "Krađa učinjena od strane više lica", *Bezbednost*, br. 5/01, 2001.
- Hermanut M., Lasogga F., "Provalne krađe, Provale u stanove – više od materijalne štete (Einbruchdiebstahl Wohnungseinbrüche – nicht nur rein materieller Schaden)", *Izbor iz članaka iz stranih časopisa*, broj 2 – 3, april – septembar, Zagreb 1998.
- Hodžić S., "Napomene uz novo krivično zakonodavstvo Federacije BiH", *Pravna misao*, br. 9-12, Sarajevo, 1998.
- Horak I., Horak H., "Socijalno demografska obilježja i ovisnosti počinitelja kaznenih djela krađe i teške krađe na području županije bjelovarsko bilogorske", *Kriminologija i socijalna integracija*, Vol. 5 No1-2, 1997.
- Jaramaz Reskušić I., "Krađa u Rimskom pravu: delictum publicum i delictum privatum", *Zbornik Pravnog fakulteta u Zagrebu*, Vol. 57 No. 2, 2007.
- Jovašević D., "Krivična dela razbojničke krađe i razbojništva u teoriji i praksi u uporednom pravu", *Bezbednost*, br. 2/02, 2002.
- Jovašević D., "Teorijski i praktični aspekti krivičnog dela teške krađe", *Bezbednost*, br. 3/1996, 1996.

- Martin, W. "Krađe umjetnina u Sjedinjenim Američkim Državama, Art theft in the United States", *Izbor članaka iz stranih časopisa*, Broj 1, januar – mart, Zagreb 1997.
- Simović, M., Jovašević, D. "Pojam, vrste i svrha kazni u Republici Srpskoj"; *Pravne teme*, Godina 2, br. 3.,
- Kowalski W., "Krađe i ilegalni promet umjetninama u Poljskoj, Theft and illegal traffic in Works of art in Poland", *Izbor članaka iz stranih časopisa*, Broj 1, januar – mart, Zagreb 1997.

3. Zakoni

- Krivični zakon Bosne i Hercegovine – KZ BiH, Službeni glasnik BiH, br. 3/03, 32/03, 37/03, 54/04, 61/04, 30/05, 53/06, 55/06, 32/07, 8/10, 47/14,
- Krivični zakon Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine – KZ BD, Službeni glasnik Brčko Distrikta BiH, br. 10/03, 6/05, 21/10, 47/11, 52/11, 33/11,
- Krivični zakon Federacije Bosne i Hercegovine – KZ FBiH, Službene novine Federacije BiH, br. 36/03, 37/03, 21/04, 69/04, 18/05, 42/10 i 42/11, 59/14, 76/14,
- Krivični zakon Republike Srpske – KZ RS, Službeni glasnik Republike Srpske" br. 49/03, 108/04, 37/06, 70/06, 73/10, 1/12, 67/13,
- Zakon o zaštiti i postupanju sa djecom i maloljetnicima u krivičnom postupku Federacije Bosne i Hercegovine, Službene novine Federacije BiH, br. 7/14.

THE OFFENSE OF AGGRAVATED THEFT - FIVE YEARS OF PRACTICE IN THE MUNICIPAL COURTS OF THE FEDERATION OF BOSNIA AND HERZEGOVINA

ABSTRACT

The author is dealing with the current issues of the offense of aggravated theft committed by adults in the Federation of Bosnia and Herzegovina, in the period from 2009 to 2013. The paper presents some basic concepts related to property crime, then Legal regulation of the crime of aggravated theft in the legislation of the Federation of Bosnia and Herzegovina, and the criminality of the offense of aggravated theft in comparative law.

Phenomenological characteristics of the crime of aggravated theft are especially elaborated with regard to adult perpetrators in the Federation of Bosnia and Herzegovina.

Key words: *property crime, aggravated theft, phenomenology*